

دېرشونو لومړۍ سوريه

آکا ليو



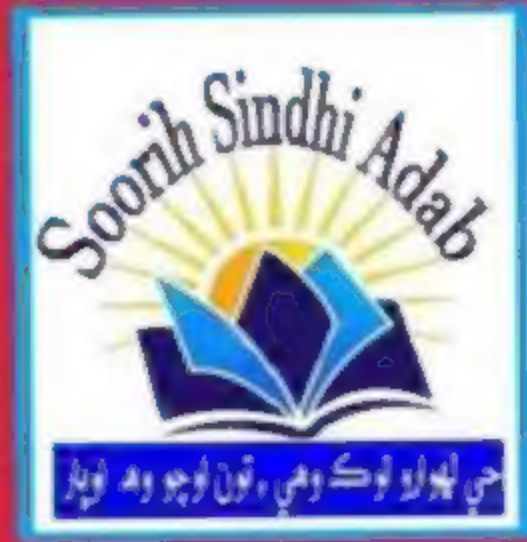
سهيږ بندږ:
ولي محمد طاهرزادو

سنتي ادبي بورډ





سوره سنڌي ادب



صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

آکاڻيون

(ياڳو پهريون)

سفيڙيندڙ

ولي محمد ظالمزادو

تصحيح

عبدالحفيظ قريشي



سنڌي ادبي بورڊ

ڄام شورو، سنڌ

2005ع

هن ڪتاب جا حق ۽ واسطا سنڌي ادبي بورڊ وٽ محفوظ آهن

تعداد 2000

آگسٽ 2005ع

ڇاپو پهريون

ٽائٽل ڪور: عبدالحيظ قريشي
له آئون : سيد سڪندر علي شاه ۽ سيد مير علي شاه

قيمت : پنجاه رپيا

Price.Rs.50-00

خريداريءَ لاءِ رابطو:

سنڌي ادبي بورڊ ڪتاب گهر

تلڪ ڇاڙهي، حيدرآباد سنڌ

(فون ۽ فيڪس نمبر: 0222 - 633679)

Email Address: sindhiaab@yahoo.com

Website: www.sindhiaab.com

هيءُ ڪتاب سنڌي ادبي بورڊ پرنٽنگ پريس ڄام شورو ۾ مئنيجر سيد سڪندر علي شاه
چيو ۽ انعام الله شيخ سيڪريٽري سنڌي ادبي بورڊ، ان کي ڇپائي پڌرو ڪيو.

فهرست

- چيائيندڙ پاران 4
- 1. گهڻن جو پلو، سوسپن جو پلو 5
- 2. گوسڙو چوڪرو 6
- 3. گدڙ ۽ ڪڪڙ جي آکاڻي 8
- 4. هڪ ڪٽي جي شادي 12
- 5. ريسارو هنج 14
- 6. آچار جو ويچار 17
- 7. الحمراء جو خزانو 21
- 8. ظالم 26
- 9. ٻه ساهيڙيون 27
- 10. چار حڪيم 28
- 11. اگني بگني 29
- 12. دڪا ۽ دلن 30
- 13. جادوءَ جو گهوڙو 37
- 14. شاعر جي سزا 39
- 15. چار دوست 43

چيائيندڙ پاراڻ

هيءَ هڪ حقيقت آهي، ته پاراڻو ادب ئي ڪنهن قوم جي اوجي علمي ۽ ثقافتي اوسر جي پيڙھ جو پهريون پٿر هوندو آهي. جيڪا قوم جيترو وڌيڪ ۽ معياري پاراڻو ادب تخليق ڪندي آهي، ان قوم ۽ سماج جي بقا ۽ ترقيءَ جا اوتراڻي وڌيڪ امڪان پيدا ٿيندا ويندا آهن. دنيا جا سڀ ڏاها ڏسين ٿا، ته هڪ اعليٰ ۽ عاليشان سماج جي اڏاوت ان ريت ٿي ممڪن ٿيندي آهي.

سنڌي ٻوليءَ ۾ جيتوڻيڪ پاراڻي ادب جا ليکڪ ته گهڻائي آهن، پر پاراڻو ادب ان منزل تي اڃا پهچي ناهي سگهيو، جو اهو اسان جو آئيندو اڏيندڙ نسل لاءِ موھ جو سبب بڻجي، هيءَ هڪ افسوس جوڳي ڳالهه آهي، ته دنيا جي ٻين ٻولين جي ڀيٽ ۾ اسان پنهنجي پاراڻي ادب تي گهربل توجهه نه ڏئي سگهيا آهيون، جيڪا ڳالهه سنڌي سماج جي مڙني حلقن ۾ محسوس ڪشي پئي، ان سلسلي ۾ وقت بوقت ڪيترن ليکڪن ۽ سجاڳ ۽ سچاڻ حلقن مختلف ذريعن سان اهو احساس پڻ ڏياريو آهي، انهيءَ ڳالهه جي اهميت کي محسوس ڪندي سنڌي ادبي بورڊ ”پاراڻو ادب سيريز“ لاءِ ڪيترائي نوان مسودا لکرائي ۽ هٿ ڪري چيائيءَ لاءِ تيار ڪيا آهن. هيءَ ڪتاب ”آکاڻيون“ بورڊ پاران تازو شروع ڪيل ”پاراڻو ادب سيريز“ جو پهريون ڪتاب آهي.

4

پاراڻين آکاڻين جي هن ڪتاب جو مسودو سنڌي ادبي بورڊ جي ”لوڪ ادب اسڪيم“ سان لاڳاپيل هڪ ڏاهي فيلڊ ورڪر ۽ بورڊ جي اڳوڻي ڪارڪن محترم ولي محمد طاهرزادي ڪيترائي ورهيه اڳ جوڙيو هو، جنهن کي بورڊ جي ڪتبخاني ۾ رکڻي شايد ٽي ڏهاڪا ٿي ويا هئا. موجوده انتظاميا انهن مسودن کي اوجھو مان ڪڍي، ڇنڊي ڦوڪي ۽ ستواري جديد طرز جي چيائيءَ سان مستقبل جي معمارن آڏو پيش ڪيو آهي. اميد اٿون، ته سنڌ جا ٻالڪ هن تحفي کي دل ۾ جاءِ ڏيندي ان جو مطالعو ڪندا ۽ پنهنجي ذهن کي روشني بخشيندا.

انعام الله شيخ

سيڪريٽري

سنڌي ادبي بورڊ

ڄامشورو سنڌ

3 - رجب المرجب 1426ھ

بمطابق 10 - آگسٽ 2005ع

گهڻن جو پلو، سو سڀن جو پلو

هڪڙي پڪرار کي ٻه ڏيڻون هيون. هڪڙي ڌيءَ، ڪنڀار سان پرڻايائين ۽ ٻي ڪڙميءَ سان. سندس ٻنهي نائين جا گهر ميل کن پري هڪڙي ڳوٺ ۾ هئا. پنج ڇو مهينا رهي، پڪرار پنهنجي نائين ۽ ڌيڻ سان ملڻ ويو. رستي ۾ اول آيو ڪنڀار جو گهر. اندر وڃي خوش خيبر عافيت ڪري، احوال ورتائين. تڏهن ڌيڻس اکين ۾ پاڻي آئي چيو، ته بابا! ڪهڙو نا حال پيو! آويءَ ۾ نانءُ لڳا شاهي وڌا اٿئون، پر ڏاڍي ڊپ ۾ آهيون، ته متان مينهن نه پئجي وڃي ۽ مڙهي مال نقصان ۾ نه وڃي. ڌيءَ کي دلچاه ڏيئي پڪرار اُتي آيو ڪڙميءَ جي گهر. پنهنجي ٻيءَ ڌيءَ وٽ. تنهن وري روئي چيس، ته بابا، ٻنيءَ ۾ بچ چئبو اٿئون، هاڻي رات ڏينهن وينا نا مينهن لاءِ واجهايون. جي ڪو مينهن وسيو، ته واهه نه ته اسان جو حال ڪونهي. پڪرار پنهنجي ڌيڻن جو هيءُ حال ڏسي ڳڻتيون ڪائيندو پوئتي موٽيو. ايندي ايندي واٽ تي هڪڙو پير مرد گڏيس. تنهن سان ٻيئي حال اورياين. پير مرد چيس، ته ميان، تو آهڻ ڏيئون پرڻايون. تڏهن لواچ مينهن جو خيال پوئتي ڏاهو ٿي. ڪجهه هوش ڌار، سائون جو مينهن آهي رب جي رحمت، پل ته وسي، ته سڪار ٿئي ۽ ماڻهو چيڻ، پڪي پڪڻ سڀ خوش ٿين. پوکون ٿينديون، ته تنهنجي ڪنڀر کي به آهت ۾ گنج ملي ويندا. باقي ٿانو، سي هر ٻيا به گهڙي وڻندو. تون چيڙي ڪري پيو جڳ جو خير گهر، ٻڌو ڪونه اٿئي ته.

گهڻن جو پلو، سو سڀن جو پلو.



گوسڙو چوڪر

هو سڄي اسڪول ۾ گوسڙو طور بدنام هو. خالي پيرڊن ۽ رسي ۾ اسڪول کان غائب ٿي ويندو هو. ڇو؟ اهو اڃا تائين کير سمجهي نه سگهيو هو. هو ڇهين جماعت انگريزيءَ ۾ پڙهندو هو ۽ هميشه ساڳيو ئي وڳو پاڻي اسڪول ۾ ايندو هو. شايد هن وٽ اهوئي هڪ وڳو هو. هر ڪو ايئن سمجهندو هو، ته هن کي اسڪول جو ڪو خيال ئي ڪونهي.

چوڪرا هن تي چڙرون ڪندا هئا ۽ ماستر کيس نفرت سان ڏسندا هئا. پر تڏهن به هو اهڙي جو اهڙو، اهي ئي ڪپڙا ۽ اهوئي اسڪول مان پڇڻ. چوڪرا سندس متعلق طرح طرح جون ڳالهائون ڪندا هئا. ڪوچوندو هو، ته رولو آهي. ڪوچوندو هو، ته هن کي پڙهڻ سان شوق نه آهي، سو روز روز اسڪول مان پڇي ٿو وڃي. مطلب ته جيترا وات اوتريون ڳالهائون. هو سڀ ڪجهه ٻڌندو هو ۽ هميشه چپ رهندو هو!



سڄي اسڪول ۾ سندس ڪوبه اهڙو دوست ڪونه هو. جنهن سان هو حال اوري. ڪڏهن ڪڏهن ايئن لڳندو هو، ته هو ڪنڌ هيٺ ڪري سوچي رهيو آهي، ته پنهنجي ڪلاس جي چوڪرن کي ٻڌائي ڇڏي. ته اسڪول مان ڇو پڇي ويندو آهي. پر هن ڪڏهن به ڪا ڳالهه ڪانه ڪئي. هميشه چپ رهندو هو ۽ سوچيندو رهندو هو. تان جو ماستر صاحب رڙ ڪري چوندو هو، ارشد، ڪلاس ۾ آهين ڪي گهر ۾؟ سڌو ٿي ويهه اتي هن جو ڌيان ماستر صاحب ڏانهن ٿي ويندو هو ۽ ڪتاب کڻي سڌو ٿي وهندو هو.

اجهوا ايئن ڏينهن گذرندا ويا. صبح، شام، هفتا ۽ پوءِ مهينا گذري ويا. تان جو سال پورو ٿيو ۽ ساليانو امتحان ٿيو. جڏهن نتيجو نڪتو، ته ارشد پهريون نمبر بڻيو. جنهن کي ڏس ته ڏندين آڱريون!! هر ڪو ايئن سمجهڻ لڳو، ته نقل ڪري پهريون نمبر بڻيو آهي.

اڄ به ٻئي پيرڊ کان پوءِ هو اسڪول مان غائب ٿي ويو. گهڻي چوپڇو ڪانه ٿي. چوڪرا سندس انهن عادتن ۽ ڳالهين سان هري مري ويا هئا. پر تن چوڪرن فيصلو ڪيو، ته جڏهن هو ٻئي دفعي اسڪول مان ويندو، تڏهن ان جي پٺ وٺي معلوم ڪندا، ته هو هر روز ڪيڏانهن ٿو پڇي وڃي. ٻئي ڏينهن به هو حسابن جي خالي پيرڊ ۾، اسڪول مان غائب ٿي ويو. اسڪول جي ڏاکڻ ته لهي هيٺ آيو ۽ يڪدم هيڏانهن هوڏانهن ڏسڻ لڳو. ته ڪو ماستر ته ڪونه ٿو ڏسي. جڏهن هن کي کير به ڏسڻ ۾ نه

آيو. تڏهن تڪڙو تڪڙو اڳتي وڌڻ لڳو. هوڏانهن تنهي چوڪرن به هن جو پيڇو ڪرڻ شروع ڪيو. ارشد رستي جي سامهون هڪ هوٽل ۾ ويو ۽ ميز تان به شريت جا گلاس هٿ ۾ کڻي، رستي تي هيڏانهن هوڏانهن چڪر هڻڻ لڳو. هوٽل جي ڀر ۾ هڪ دڪان هو. تنهن جي مالڪ کيس ڏسي رڙ ڪري چيو، او چوڪرا، جلدي به چانهيون ته کڻي اچ! ”حاضر سائين“ چئي هو هوٽل ۾ ويو ۽ به چانهه جا ڪوپ کڻي دڪان جي طرف مڙيو. تنهن چوڪرن جڏهن اهو لقاء ڏٺو، تڏهن هنن جون اکيون کليون رهجي ويون. هو هڪ ٻئي جو منهن تڪڙ لڳا، ڄڻ نظرن تي نظرن ۾ هڪ ٻئي کان ڪجهه پڇي رهيا هئا. اوچتو ارشد جي هنن تي نظر پئجي ويئي ۽ هو شرم ۾ ٻڏي ويو. پر وري ڪنهن خيال اچڻ سان هو تڪڙو تڪڙو هنن ڏي وڌيو ۽ اکين ۾ ڳوڙها آڻي چوڻ لڳو، مان غريب آهيان دوستو، پر رولو، لوفر ۽ بداخلاق نه آهيان. اتي هڪ دڪاندار سڏ ڪيو، اي چوڪرا، شريت جو گلاس ته کڻي اچ! ارشد تڪڙو تڪڙو هوٽل ڏانهن هليو ويو ۽ پوءِ هو ٽيئي چوڪرا اسڪول جي طرف واپس روانا ٿيا ۽ پوءِ ستت اول ڪلاس جي سڀني چوڪرن کي ۽ پوءِ ماستر کي اها خبر پيئي. جڏهن ارشد ڪلاس ۾ آيو، ته چوڪرن هن کان معافي ورتي ۽ ماستر کيس انعام ڏنو ۽ سفارش ڪري اسڪالرشپ به منظور ڪرائي ڏنائينس. هاڻي اهو چوڪرو اسڪول ۾ گوسڙو نه ٿو سڏجي. هينئر هو اسڪول جي سڀني چوڪرن ۾ سٺو چوڪر ليکيو وڃي ٿو.



گذر ۽ ڪڪڙ جي آکاڻي

8

گذر کي هڪڙي ڏينهن دل ۾ اچي خيال ٿيو. ته ڪڪڙ کائي اڃ ڪو چڙهه ڪجي. سو صبح سان سویر اٿي پنڌ پيو ۽ هلندي هلندي ڳوٺ جي ٻاهران ڪڻڪ ۾ لڪي وڃي ويهي رهيو. ايتري ۾ ڪڪڙ به ٻانگون ڏيندو لوڙهو ٿي ڪنهن مهل وڃي اتي نڪتو. گذر سوچيو. ته جي ٿو ڪڪڙ کي جهٽ هٿان. ته ويندو پڃي. ڳوٺ جا ڪتا پيا ٿا آسپاس ٿرن. مورگو پئجي ويندس آزار ۾. سو ماڙي ڪري ڇپ هڻي ويهي رهيو. تان جو ڪڪڙ به لڏندو لمندو اورپرو اچي هن جي ويجهو ڪٿي پهتو. اتي گذر هيٺانهين وٺي ڪڪڙ کي چوڻ لڳو. ته يار ڪڪڙ. جهنگ ۾ واه جا پير ڏسي آيو آهيان بس ڳالهه ٿي نه پڇا اڃ ته ٻئي هلي پير کائي ڪو چڙهه ڪريو! ڪڪڙ به نه ٿئي اياڻو. سو گذر جي ڳالهه تي لڳي. اتي هن جي پٺيان هليو. هلندي هلندي نيٺ اچي جهنگ ۾ گهڙيا ۽ گذر سڌو وڃي هڪڙي پير جي هيٺان بيٺو. پير هڻي سا پيرن ۾ جنجهي بيٺي ۽ گذر جو ڏٺو ته بنهه وات پيو پاڻي ٿئي! پر پيرن کان وڌيڪ هن کي ته هو اڃ ڪڪڙ ڪاٺو. سو پاسو ڏيئي ڪڪڙ کي چوڻ لڳو. ته ڪڪڙ يار. رات واءِ تي جيڪي پير ڇڻيا. سي آڏو آيس توکي وٺڻ. ته پٺيان بيا گذر چوندي هڙڪائي ويا. هاڻ ڪر ڪو وارو. ته ته جهڙا آياسين. تهڙا نه آياسين. توکي ته خبر آهي. ته پير تي پاڻ چڙهي ڪون ڄاڻان. سو تون ئي ڪا پڙڪي ڪر. مٿي چڙهي تون به پير ڪاه ۽ ڪجهه هيٺ به موڪل. ته کائي ڪا هڻين جهل اسين به ڪري وٺون. گذر جي هيءَ سٺين سڌي ڳالهه ٻڌي. ڪڪڙ ٽپ ڏيئي وڃي پير جي هڪڙي لام تي ويٺو ۽ امالڪ جهنب سان به هڪڙا ڳاڙها ڳاڙها پڪا وڏا منا پير پتي هيٺ گذر کي اڇلائي ڏنائين. جيڪي گذر جهٽ هڻي هڙپ ڪري. اتي جو اتي کائي ڇڏيا. پوءِ ڇا ٿيو. جو هڪڙا ڪچا چنچ ساوا ڪتا ڪتا پير ڪنهن طرح پئجي اچي هيٺ پٽ تي ڪريا ۽ اهي به جهٽ هڻي هڙپ ڪري گذر کائي ويو. ايتري ۾ ڪڪڙ جو پيٽ پلا جهرڪي، جيڏو. سو ويو پر جي. سو سمجهيائين. ته گذر جو پيٽ به پر جي ويو هوندو. پر هوڏانهن گذر به ويٺو هو تاز ۾. سو جهڙو ٿو ويچارو ڪڪڙ ٽپڪو ڏيئي هيٺ لٿو. تهڙو گذر دير ٿي ڪانه ڪئي ۽ جهٽ هڻي هڙپ ڪري ڇڏيائينس. بس پوءِ ته ڪڪڙ کائي گذر ڇڻ چتو ٿي پيو. اچي جا ڏاڻ هريس. ته پانڻي ته ڪاوڙ ۽ ڪاوڙ. پيٽ به هجيس ڪا انود ڪاسائيءَ واري ڪڏ. سو پرچيس ٿي نه. جهڙيون مڙس کي پٺو ٿيون! وٺي ڪٿي هڪڙي پاسي لوڻ ڪيائين. پچندو وڃي. پچندو وڃي. ڏسي ته هڪڙي پوڙهي مائي آهي. سا دال وٺي رڌي. پوڙهيءَ کي چيائين. ته پوڙهي ڙي پوڙهي توکي کائيندس.

پوڙهيءَ چيس. ته مون کي ڇو کائيندين؟ مون تنهنجو ڪهڙو ڏوه ڪيو آهي؟

گذر چيس. ته به ڪچا پير کاڌم. به پڪا پير کاڌم. ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم. توکي نه کان!

ايشن چئي. جهٽ هڻي. هڙپ ڪري پوڙهيءَ کي دال ۽ ڪنيءَ سوڌو کائي ڇڏيائين.

..... ۽ وٺي اڳتي پڳو. پچندو وڃي پچندو وڃي. ته ڏسي ته هڪڙي چوڪري آهي. سا وٺي چڻا

چوندي چوڪريءَ کي چيائين، ته چوڪري ڙي چوڪري، توکي کائيندس.

چوڪريءَ چيس، ته مون کي ڇو کائيندين؟ مون تنهنجو ڪهڙو ڏوھ ڪيو آهي؟

چيائين، ته ٻه ڪڇا پير کاڌم، ٻه پڪا پير کاڌم، ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم، ڊال رڌيندي پوڙهي

کاڌم توکي نه کان؟

ايئن چئي، جهٽ هڻي، هڙپ ڪري، چوڪريءَ

کي چيڻن ۽ ڪاريءَ سوڌو کائي ڇڏيائين.

..... ۽ وٺي اڳتي پڳو پچندو ويهي، پچندو

وڃي، ته ڏسي ته هڪڙو ٻڪرار آهي، سو ٻڪريون

بيٺو چاري، ٻڪرار کي چيائين، ته ٻڪرار ڙي ٻڪرار

توکي کائيندس.

ٻڪرار چيس، ته مون کي ڇو کائيندين؟ مون

تنهنجو ڪهڙو ڏوھ ڪيو آهي؟

چيائين، ته ٻه ڪڇا پير کاڌم، ٻه پڪا پير

کاڌم، ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم، ڊال رڌيندي پوڙهي

کاڌم، چيڻن چونڊيندي چوڪري کاڌم، توکي نه

کان؟

ايئن چئي، جهٽ هڻي، هڙپ ڪري، ٻڪرار کي

ٻڪرين ۽ چيلين سوڌو کائي ڇڏيائين.

..... ۽ وٺي اڳتي پڳو پچندو پچندو وڃي،

ته ڏسي ته هڪڙو ريدار آهي، سو رڌون پيو چاري.

ريدار کي چيائين، ريدار ڙي ريدار توکي کائيندس.

ريدار چيس، مون کي ڇو کائيندين؟ مون تنهنجو

ڪهڙو ڏوھ ڪيو آهي؟

چيائين، ته ٻه ڪڇا پير کاڌم، ٻه پڪا پير

کاڌم، ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم، ڊال رڌيندي پوڙهي

کاڌم، چيڻن چونڊيندي چوڪري کاڌم، ٻڪرين

چاريندي ٻڪرار کاڌم، توکي نه کان؟

ايئن چئي، جهٽ هڻي، هڙپ ڪري، ريدار کي

رڌن ۽ گهيٽن سوڌو کائي ڇڏيائين.

..... ۽ وٺي اڳتي پڳو پچندو وڃي پچندو وڃي، ته ڏسي ته هڪڙو ڳٽوار آهي، سو ڳٽون بيٺو

چاري، ڳٽوار کي چيائين، ته ڳٽوار ڙي ڳٽوار اڄ مان توکي کائيندس.



ڳنوار چيس. ته مون کي ڇو کائيندين؟ مون تنهنجو ڪهڙو ڏوهه ڪيو آهي؟

چيائين، ته ٻه ڪچا پير کاڌم. ٻه پڪا پير کاڌم. ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم. دال رڌيندي پوڙهي کاڌم. چيئن چونڊيندي چوڪري کاڌم. پڪرين چاريندي پڪرار کاڌم. رڌن چاريندي ريڍار کاڌم. توکي نه کان؟
ايشن چئي، جهٽ هئي، هڙپ ڪري، ڳنوار کي ڳڻڻ ۽ ڳاٺن سوڌو کائي ڇڏيائين.

..... ۽ وٺي اڳتي پڳو. پچندو وڃي پچندو وڃي، ته ڏسي ته هڪڙو ميهار آهي. سو مينهنون ٻيڻو جاري. ميهار کي چيائين، ميهار ڙي ميهار، توکي کائيندس، ميهار چيس، مون کي ڇو کائيندين؟ مون تنهنجو ڪهڙو ڏوهه ڪيو آهي؟

چيائين، ته ٻه ڪچا پير کاڌم. ٻه پڪا پير کاڌم. ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم. دال رڌيندي پوڙهي کاڌم. چيئن چونڊيندي چوڪري کاڌم. پڪرين چاريندي پڪرار کاڌم. رڌن چاريندي ريڍار کاڌم. ڳڻڻ چاريندي ڳنوار کاڌم. توکي نه کان؟

ايشن چئي، جهٽ هئي، هڙپ ڪري ميهار کي مينهن ۽ وڃن سوڌو کائي ڇڏيائين.
..... ۽ وٺي اڳتي پڳو. پچندو وڃي پچندو وڃي، ته ڏسي ته هڪڙو اونار آهي. سو اٺ ٻيڻو جاري. اونار کي چيائين، اونار ڙي اونار، توکي کائيندس.

اونار چيس، مون کي ڇو کائيندين؟ مون تنهنجو ڪهڙو ڏوهه ڪيو آهي؟
چيائين، ته ٻه ڪچا پير کاڌم. ٻه پڪا پير کاڌم. ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم. دال رڌيندي پوڙهي کاڌم. چيئن چونڊيندي چوڪري کاڌم. پڪرين چاريندي پڪرار کاڌم. رڌن چاريندي ريڍار کاڌم. ڳڻڻ چاريندي ڳنوار کاڌم. مينهن چاريندي ميهار کاڌم. توکي نه کان؟
ايشن چئي، جهٽ هئي، هڙپ ڪري اونار کي اٺن سوڌو کائي ڇڏيائين.

..... ۽ وٺي اڳتي پڳو. پچندو وڃي پچندو وڃي، ته پريان ڏسي ته درياءُ آهي. سو ٻنهي هڪٻئي تار پريو. تمار ليو، گڙگاٽ ڪندو. وهندو پيو وڃي. اتي گڙ کي به اچي اڇ ورايو. سو سهڪندو سهڪندو وڃي درياءُ جي ڪپ تي بيٺو ۽ درياءُ کي چيائين، ته درياءُ ڙي درياءُ آلا توکي کائيندس.
درياءُ کلي چيس، ته پلوڙي ميان گڙ پلو. سڃاتو اتمان، پر يار اهو ته ٻڌاء، ته مون کي پيشندين يا کائيندين؟

گڙ اتي گهڻو ئي ڪڪو وڪو ليو. پر منهن پڪو ڪري درياءُ کي چوڻ لڳو. ته درياءُ ڙي درياءُ، ٻه ڪچا پير کاڌم. ٻه پڪا پير کاڌم. ڪڪڙ پنهنجو يار کاڌم. دال رڌيندي پوڙهي کاڌم. چيئن چونڊيندي چوڪري کاڌم. پڪرين چاريندي پڪرار کاڌم. رڌن چاريندي ريڍار کاڌم. ڳڻڻ چاريندي ڳنوار کاڌم. مينهن چاريندي ميهار کاڌم. ائين چاريندي اونار کاڌم. توکي نه کان؟

ايشن چئي، جهٽ هئي. لڳو درياءُ کي هڙپ ڪرڻ. پر ڪيڏانهن درياءُ ڪيڏانهن گڙو. گڙ جو ڏٺو ته ڀيٽ ڳوڪجي ويو. دودا ٻاهر نڪري آيا ۽ باقي وڃي رڳو ڪن بچيس. پر تڏهن به بس کڻي ڪري ته به ٺهيو. اهڙي ڪا اڄ هئس. جو درياءُ پر منهن جو وڌائين، سو ٻاهر ئي نه هڪڙي. پيشندو وڃي پيشندو وڃي. ڀيٽ وڃيس تيئن ڳوڪيو. پر درياءُ کڻي ئي نه. پيشندي... پيشندي... پيشندي... ۽ هڪڙي مهل

ٿيو ٿا... ته ڦوڪڻي وانگر پيٽ ڦاٽي پيس. پيٽ جو ڦاٽي پيس، ته پاڻي جيڪو پيتو هئائين، سو گڙ
گڙ ڪندو موٽي درياءَ ۾ وهي ويو ۽ ٻه ڪڇا پير به اڇلجي وڃي پري پيا ۽ ٻه ڀڪا پير به اڇلجي وڃي
پري پيا ۽ ڪڪڙ هو، سو ڪڪڙو ڪو ڪندو جهڙو هو تهڙو هڪدم ٻاهر نڪري آيو.

ڪالهه ڏٺوسون، ته پوڙهي ماڻي هئي، تنهن ويٺي دال رڌي، چوڪري هئي، تنهن ويٺي چيٺ
چونڊيا، ٻڪرار هو، تنهن بيٺي ٻڪريون چاريون، ريڙار هو، تنهن بيٺي رڌون چاريون، گنوار هو، تنهن
بيٺي ڳئون چاريون، ميهار هو، تنهن بيٺي مينهن چاريون، اونار هو، تنهن بيٺي اٺ چاريا ۽ گدڙ هو،
جو سڪل ڍنگهر وانگر تنگن ٿيڙيو درياءَ جي ڪپ تي پيو هو ۽ سر ٿيون ۽ گجهون هيون، سي مٿاڻس
ولر ڪيو ويٺيون هيون ۽ هوڏانهن درياءَ بادشاهه هو، سوا هوڻي اڳي وانگر ٻنهي ڪنڌين تار پريو،
تمتار ٿيو، گڙ گڙ ڪندو اڳتي وهندو پئي ويو.



ڪراڙي ۽ ڪراڙي

هڪ ڀيري جي ڳالهه آهي. ته جيان جي ڪنهن شهر جي هڪ وڏي ان جي گودام ۾ هڪڙو ڪراڙو ڪوٺو ۽ سندس ڪراڙي زال ڪيئي رهندا هئا. وٽن چانورن جا ڍڳ لڳا پيا هوندا هئا، تنهن ڪري سندس وقت ڏاڍو سڪير گذرندو هو. انهيءَ چانورن واري ڌن کان سواءِ وٽن هڪ ٻيو به ڌن هو. سندن ڌيءَ جي سڄي ڌن هئي. اچي اچي جهڙي ڪير ۽ ڪنڌري ڪمڌري جهڙي پشم. سندس اکيون ڇمڪندڙ ۽ سندس چهرو ڳلاڻي. هو ايتري ته سهڻي ۽ من موهڻي هئي، جو پري پري کان جوان ۽ سهڻا ڪوٺ ڪنهي هن جي سڱ لاءِ ايندا هئا. پر سندس مائٽن جي دل تي نه چوندِي هئي، جو کڻي اهڙن ڇهن ۽ خميس ڪوٺن سان پنهنجي لڏلي ڌيءَ جي شادي ڪن.

هو چوندا هئا، ”هون، اسان ٿا اهڙن ڪنن ۽ خميس ڪوٺن کي پنهنجي پوري ڌيءَ ڏيون. اسان جي ڌيءَ سان ته هڪو ستن ملڪن جو شهزادو ڪوٺو شادي ڪندو. اسان ته ڌيءَ ان کي ڏينداسون، جنهن جو مٿ ڪو ڪونه هجي. جيڪو جيان ۾ سڀ کان وڌيڪ سگهه وارو هجي.“

هڪ ڏينهن جيئن ئي هنن پنهنجي ڌيءَ بابت پئي سوچيو ته اوجھو ڪراڙيءَ جي اک وڃي سڄ تي پئي. کائڻس رڻ نڪري وئي. او اجهو منهنجو ڄاڻو ڪراڙي کي به دل سان ڳالهه لڳي آئي ۽ هنن پنهنجي ڌيءَ کي ڪنوار وارو وڳو اوڏايو. اهو وڳو مٿس ايترو ته ٺهيو پئي، جو ڇا چئجي! بنهه پري پئي لڳي پري!! ۽ هاڻ هنن تنهن سفر شروع ڪيو. هلندا رهيا، هلندا رهيا، تان جو هڪ ڏينهن وڃي سڄ کي پهتا. ڪراڙي ادب سان نڙي سڄ کي چيو، ”اي ٻاجهه پريا سڄ! هن دنيا ۾ تون ئي سڀن کان وڌيڪ سگهه وارو آهين. اسان توکي پنهنجي نياڻيءَ جو سڱ ڏيڻ آيا آهيون.“

سڄ مرڪندي ورائيو، ڇاڇا ڪوٺا، تنهنجا لک ٿورا، جو مون کي ان لائق سمجهيو اٿئي. مان ته خوشيءَ سان ساڻس شاديءَ ڪرڻ لاءِ تيار آهيان. پر ڇاڇا، هن دنيا ۾ هڪ اهڙي به شيءِ آهي، جيڪا مون کان وڌيڪ سگهه واري آهي.

ڪراڙي ۽ ڪراڙيءَ جا حيرت وڃان وات ٿي ٿاڻي ويا. هنن چوڻ ۾ پڇيو ڪير، ڪير؟ ٻيو وري ڪير هوندو پلا، سواءِ ان ڪڪر جي! جڏهن به مون چاهيو آهي، ته پنهنجن ڪرڻن سان ڌرتيءَ کي گرمايان، ته اهو آيو ۽ مون کي نيست ڪري هليو ويو. واه جي ڳالهه ڪئي اٿي ابا! اسان اجهو ٿا وٽس وڃون. هو ادب سان نڙيا ۽ ڌيءَ سان گڏ ڪڪر ڏانهن روانا ٿيا.

ڪڪر او ڪڪر! تون هن دنيا ۾ سڀ کان وڌيڪ سگهه وارو آهين. اسان جي نياڻيءَ سان شادي ڪندي؟ ڪراڙا، ٻليو آهين، مون کان وڌيڪ سگهه واڌ کي آهي. جڏهن به آيو آهي، منهنجا ٽڪرا ٽڪرا ڪري ڇڏيا اس.

سڄ لو جو پڻ سڄ لو جو پڻ ڪراڙي ۽ ڪراڙي گڏجي هون. نه هم ڏيه ساڻ ڪري ۽ ڏاهن هليا
 واءُ او واءُ تون سڀ کان وڌيڪ سگه وارو آهين. اسان هي ڏيه سان شادي ڪندڙين؟
 اوهر هي وڏي مهرباني، پر مون کان به ڪو وڌيڪ سگه وارو آهي. آه ڪنڊو - دور سان لڳان
 پر محال آهي جو هنن سڀن جي نل جي ڪنن تي ڪا جون به رڙهي سن ڳاٽ ڪي به سڄو هوند
 منهنجي سگه جي ته کيس ڪا پرواهه ئي ڪانهي!

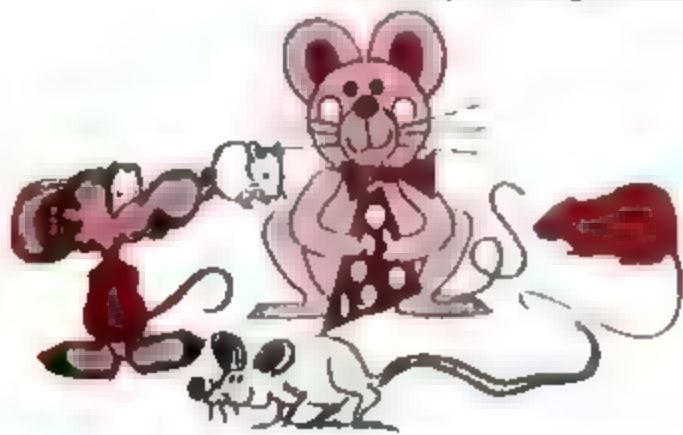
ريچارڊ ڪراڙي ۽ ڪراڙي جا منهن ٿي لهي ويا. هنن روڻهار ڪي آواز ۾ چيس ته برابر ۾ برابر
 سورنهن آيا سڄ لو جو پڻ هاڻ چڱو ائين ٿيندو. جو وڃي نل کي پنهنجي نياڻي جو سڱ ڏيون.
 پوءِ هو پنهنجي ڌيءُ سان گڏ نل وٽ آيا ۽ کيس پنهنجي ڌيءُ جو سڱ آڇيائون.

نل ٿڌو ساهه ڀري ورائيو. برابر مون کي واءُ ڪونه ٿو ڪيرائي سگهي، پر هرو ڀرو مان ٿي سڀ
 کان وڌيڪ سگه وارو ڪونه آهيان. انهن توهان جي ذات وارن ڪوئن اڳيان ته منهنجي هڪ به ڪانه
 هلندي آهي. اچيو مون ۾ ٻه ڪيو وڃن. آه ڪيترو به کين جهليان. پر هو منهنجي ڪا ڪاڻ ٿي ڪانه
 ڪين. چڱو اٿو ته ڪنهن ڪوئي کي وڃي پنهنجي ڌيءُ ڏيو.

ايترو پنڌ ڪري ڪري، تنگيون هڻي هڻي ريچارڊ ڪنوارڙي ته بنهه ٽڪجي پيشي هڻي. سندس
 اکيون ڀرجي آيون. مڃڻ ڏکڻ لڳس ۽ ڏکندي ڏکندي پنهنجي پيءُ ماءُ کي چيائين. او اما، او بابا،
 منهنجي شادي اسان جي خسيس پاڙيسري چوسيڪ سان ڪرايو

سندس ماءُ پيءُ جا به هاڻي هوش جاءِ آيا هئا. هنن فخر سان ورائيو. نه نه، چوسيڪ هڪو خسيس
 ڪوٺو آهي ڇا هو ته جيان ۾ وڌيڪ سگه وارو آهي. اجهو تنهن ڏينهن فلاڻي نل ۾ هيٺو سارو ٻرو
 ڪيو اٿائين. اسان تنهنجي شادي ساڻس ٿي ڪرائينداسون.

پوءِ هنن جهٽ پٽ کڻي خسيس چوسيڪ سان پنهنجي پوي ڌيءُ جي شادي ڪرائي ۽ وڏي ڌار
 دور سان هنن کي ساڻس گڏي آياڻي ڇڏيائون. شاديءَ کان پوءِ پوي ڌيءُ ۽ چوسيڪ جي زندگي ڏاڍي
 سڪي گذرڻ لڳي. هو ڪراڙي ۽ ڪراڙي جي به خدمت چاڪري ڪندا رهندا هئا. کين ڪوڙ پتڪوڙا پتڪوڙا
 ٻار به ڇاوا. سندن ڪٽنب به ڏينهن ڏينهن وڌندو ويجهندو رهيو.



ويسارو هنج

هڪڙو هو هنج پکي. صفا بي عقل هو. بنهه چريو ڇٽ. ويتر وري جو ويس ۽ هيچ هئس. سو ڪنهن سان به نه پوندي هئس. هيچ به اهڙي، جو جيڪا شيء ڏسي، سا چوي ته مون وٽ هجي. سدائين پيو ٻين سان وڙهندو هو. پلا اهڙي هنج جو ڪير دوست ٿيندو؟ کيس ڏسي هرڪو پيو پري پڇندو هو ۽ ائين چونڊو هو. مارا هي ڏٺا ڏسو. پنهنجي وٽ کان پيو ٻاهر وڃي.

هڪڙي ڀيري انهيءَ هنج بدڪ کي تلاءِ ۾ وهنجندي ڏٺو. بدڪ جي ننڍڙي سهڻي گچي ڏسي دل سرڪيس ۽ پنهنجي منهن چوڻ لڳو. جيڪر منهنجي گچي به اهڙي سهڻي هجي ها! نيٺ هوريان هوريان هلندو اچي بدڪ جي ويجهو بيٺو ۽ چيائينس. اڄ ته پنهنجون گچيون مٽايون! توکي مان پنهنجي گچي ڏيان ۽ تون مون کي پنهنجي گچي ڏي!

بدڪ کي اها ڳالهه ٻڌي اول ته حيرت لڳي. پوءِ نيٺ سوچي ويڃاري چيائين، ته ڇڏو اڄ ته مٽايون. پوءِ هنن پنهنجون گچيون مٽايون. پر هنج لاءِ پلا بدڪ جي سهڻي ۽ ننڍي گچي ڪهڙي ڪر جي! ڪڏهن هيٺ پيو ڪريس. ڪڏهن مٿي پيو ڪريس. ڪڏهن پيو گول ٿيرائينس. ته ڪڏهن وري گچي مٿي ڪيو پيو ٿيا ڏيندو وڃي. اصل کل جهڙو ٿي پيو! هلندي هلندي واٽ تي پيڻ پکي گڏيس. پيڻ جو هنج کي بدڪ جي گچي ڏني. سو اچي کيل ۾ چٽڪي. کل اصل جهل ٿي نه ڏٿيس. نيٺ کل جهلي هنج کي چيائين، ميان تون به نه هڪي هنج آهين. نه هڪي بدڪ. ائين چئي پيڻ وري اچي کل ۾ چٽڪي. هنج کي اها ڳالهه ٻڌي هڪو ويچار ٿئي. سو ته نه، اٿلندو ڪاوڙ لڳس ۽ پيڻ سان جهيڙو شروع ڪرڻ وارو ٿي هو. ته پيڻ جي ٿيلهيءَ واري چهنپ تي وڃي اک پيس. وري دل سرڪيس. پنهنجي منهن چوڻ لڳو. جيڪر مون کي به اهڙي ٿيلهيءَ واري چهنپ هجي ها! نيٺ رهيو نه کيس ۽ پيڻ کي چيائين، اڄ ته پنهنجون چهنپون مٽايون. تون پنهنجي چهنپ مون کي ڏي ۽ مان پنهنجي چهنپ توکي ڏيان!

پيڻ کي اها ڳالهه ٻڌي وري اچي کل چٽڪي. چيائين ڇڏو اڄ ته چهنپون مٽايون. پوءِ هنج پنهنجي ڳاڙهي چهنپ پيڻ کي ڏني ۽ پيڻ پنهنجي ٿيلهيءَ واري چهنپ هنج کي ڏني.

بي عقل هنج پائڻي ته ٻين پکين سان سودو ڪري پنهنجون شيون ڏيئي. سندن سهڻيون شيون هٿ ڪرڻ ڪو چڱو ڪم آهي. سو جيڪو منهن سامهون آيس، تنهن ۾ ٿي اک وڌائين ۽ ساڻس سودو ڪيائين. ائين هن پنهنجون ننڍيون تنگيون ڏيئي. ٻيڳهه کان سندس ڊگهيون ۽ سنهيون تنگيون ورتيون ۽ ڪانه کي پنهنجا اڇا ڪٽپ ڏيئي. ڪاٺس سندس ڪاروا ننڍڙا ڪٽپ ورتا.

ههڃي هنج جي دل اتي به نه پري. واٽ تي مور گڏيس. ان جو سهڻو ڀڄ ڏسي دل سرڪيس. اول ته مور سندس ڳالهه مڃي نه پئي. پر هن جي زور ڀرڻ تي نيٺ پنهنجو ڊگهو سهڻو ڀڄ کيس ڏنائين. ائين هنج ڪڪڙ کان سندس ڳاڙهي ڪلنگي (مور) به ورتي ۽ ڪاٺس ”ڪڪڙو ڪڪو“ ڪرڻ به سکيائين.

هاڻي توهان سوچيو. ته هنج جي شڪل ڪهڙي نه بي ڊولي ٻيئي هوندي! ننڍي سنهڻي ڳچي بدڪ جي. ٿيلهيءَ واري جهنب پيڻ جي. سنهڙيون ڊگهيون تنڪون پگهه جون. ڪارڙا ننڍا پر ڪانه جا، ڊگهو ڊگهو سهڻو پيچ مور جو. ڳاڙهي ڪلنگي ۽ ٻانگ ڪڪڙ جي. بس اصل ڳالهه ٿي نه پڇو! پڪ ٿي پڪ. توهان مان ڪو کيس ڏسي ها. ته هوند کلي کلي ڪيرو تي پئي ها. پر هن هيجي ۽ بي عقل هنج کي ڪٿي ڪو ڌرو به خيال ٿئي. اصل نه. تان به پر جي وڏيءَ آڪڙ سان مڙس سينجي اڳتي هليو. دل به پائشائين. ته هاڻي ته مون جهڙو سهڻو هنج پڪي سڄيءَ دنيا ۾ نه هوندو! هلندي هلندي ڏسي ته ڪيترا ئي هنج پڪي آهن. جي پاڻ ۾ ڳالهون ڪندا پيا اچن. پائشائين ته بيلي واه جي ڳالهه ٿي! هاڻي مان هنن تي رعب ٿو وجهان. بس منهنجا ڪم ڏسندا. ته حيرت ۾ پئجي ويندا ۽ چوندا. ته تون اسان سڀني جو سردار آهين. اها ڳڻ ڪري ڪانه وارا ننڍا پر ٺوڪي. بدڪ واري ڳچي ڊگهي ڪري. وٺي زور سان ڪيائين. ”ڪڪڙوڪو!“

هنجن ڪڪڙوڪو جو آواز ٻڌي ڪنڌ جو ورايو. ته هن هنج تي نظر پيڻ. وڏي وٽس آيا ۽ حيرت ۾ ڏانهس ڏسڻ لڳا. ”ڪان ڪان. هي ڪهڙو پڪي؟“ هڪڙي هنج حيرت ۾ پڇيو. مان هنج آهيان! بي عقل هنج. پنهنجا ڪانه وارا پر ٽڙڪائي. بدڪ واري ڳچي مٿي ڪري. وڏيءَ آڪڙ سان جواب ڏنو ۽ وري زور سان ڪڪڙ جي ٻانگ ڏني. ڪڪڙوڪو. ڪڪڙوڪو! ۽ پوءِ چيائين ته مان دنيا جو سڀ کان سهڻو هنج پڪي آهيان. ڪڪڙو...ڪو!

هنجن کي اچي ڪل ورتو. ڏسو ته بس ڪل ۾ پيا لپتن پيئن. نيٺ چيائونس. ته چڱو جي تون هنج آهين. ته اسان سان گڏ هل. هنج سڌو ويا گاه جا ڪچڙا پڻ کائڻ. ڌرتيءَ سان جهنب لڳائي. ننڍڙي گاه جا ننڍڙي کان ننڍڙا سلا مڙي سان جهنب سان پتي کائڻ لڳا. پر هي بي عقل هنج بڪشي جو بڪيو رهيو. چوڻ سندس وڏي پيڻ واري جهنب گاه جي ننڍن سٺن کي جهلي ٿي نه پئي سگهي. اها ته قدرتي طرح ايئن ٺهيل هئي. ته ان سان پاڻيءَ مان مڇيون جهلجن. هاڻي ڪاڏي پاڻيءَ جون مڇيون ڪاڏي گاه جا سلا بي عقل هنج ڏاڍو لهي ٿيو. ٻين هنجن جڏهن گاه کائي بس ڪيو. ته چيائون. هلو ته هلي تلاءَ ۾ وهنجن. سڀ هليا تلاءَ ڏانهن. پيا ته گهڙيا پاڻيءَ ۾. لڳا ترڻ. پر هي اسان وارو يار پلا پگهه جي ڊگهيون تنڪن سان ڪيئن تري سگهي! سو رڳو تلاءَ جي ڪپ تي پئي هيٺانهن هوڏانهن ڊوڙيو. کيس ڏسي هنج لڳا ڪلڻ. ته هن وري شروع ڪيون پنهنجون ٻانگيون. ڪڪڙو...ڪو. ڪڪڙو...ڪو.

مهڃاڻ ته اتي پرياسي سان ڪا لومڙ لڪي وئي هئي. تنهن جو ڪڪڙ جون ٻانگيون ٻڌيون. سو دل ۾ چيائين. ته بيلي. شڪار ته واه جو ٿاڻو آهي. پر هاڻي ڪا همت ڪريان. سو لڪندي لڪندي اچي تلاءَ وٽ نڪتي. ڏسي ته مار الاهي هنج پيا وهنجن. چيائين ته اڄ ته ڏو به ڏون جهڙو ڪنديس. سو ايئن ٺهي لڪي وئي ٿي ٿپو ڏئي. هنجن جو ڏٺو لومڙ کي. سو ”ڪان ڪان“ ڪري وٺي سڀ آڏاڻا. اک چنپ ۾ سڀ آڏامي ويا. باقي هيءَ بي عقل هنج اڪيلو رهجي ويو. چوڻ هينو سارو ٺلهو متارو پلا ڪانه جي ننڍڙن پرن سان ڪيئن آڏامي سگهي! گهڻي ئي پر ٽٽڪايائين. پر آڏامي نه سگهيو. تنهن ڪوشش ڪيائين ته ڊوڙي پڇي وڃان سو پگهه وارين ڊگهيون تنڪن سان به تي وڌا تپ ڏنائين. پر ٿيو ڇا. جو

سندس مور وارو دگهو پئج ڪائن ۾ ڦاسي پيو. ايتري ۾ لومڙ به اچي پگس. اچڻ سان گچيءَ ۾ چڪ وڌائينس. جڏهن مٿي هوا ۾ ٻين هنجن ڏٺو، ته ٻيلي اسان جي ساٿي جو سر ٿو وڃي، سو لامارا ڏيئي سڀ اچي لومڙ جي مٿان پيا ۽ اچي ٺونگن سان ورتائون. لومڙ اچي ڦاٽي. دل ۾ چيائين، ته شڪار ته شڪار جي ماڳ، هي ٺونگن سان مورگو مون کي شڪار ڪري وجهندا، سو هن بي عقل هنج کي ڇڏي وٺي پڳي. اجهو ايئن مس مس هن جي جان بچي. ٻن ٽن جاين تي لومڙ چڪ ته وڌا هئس. سو هنج سور کان ڪنجهي ڪنجهي نيٺ سنئون ٿي ويٺو ۽ ٻين هنجن ڏي ٺهاري چيائين: اوهان جي مهرباني جو منهنجي جان بچائي آئي ته ته جيڪر اڄ منهنجي سر جو خير ڪونه هو. پر هاڻي مان اڳتي لاڻ سبق سکيس. ايئن چئي، اتي جو اتي سڀني جي روبرو بدڪ کي سندس ننڍي سهڻي گچي موٽائي ڏنائين ۽ کائڻس پنهنجي گچي ورتائين. پئج کي سندس ٿيلهيءَ واري جهنب ڏنائين ۽ کائڻس پنهنجي جهنب ورتائين. ٻگهه کي سندس دگهيون تنگيون ڏنائين ۽ کائڻس پنهنجون تنگيون ورتائين. ڪانءَ کي سندس ننڍڙا پٽ ڏنائين ۽ کائڻس پنهنجا پر ورتائين. مور کي سندس دگهو سهڻو پئج ڏنائين ۽ کائڻس پنهنجو پئج ورتائين ۽ ڪڪڙ کي سندس ڪلنگي ۽ ڪڪڙو ڪو ڏنائين. هاڻي هج، هنجن جهڙو ٿي پيو.

اهي ڏينهن اهي شينهن، هنج وري ڪڏهن ڪنهن سان ريس نه ڪئي ۽ سڀني سان ٺهي هلڻ لڳو. اڳي جو ننڍو وڏو کيس ڏسي پري پيو پچندو هو. سو هاڻي ڦري هرڪو سندس دوست ٿيو. ٻيو ته ٺهيو، ڪڪڙ جا چوڙا، جن کي اڃا دوستي ۽ دشمنيءَ جي خبر به نه هئي، سي به سندس قرب ڏسي، ساڻس گڏجي گهمڻ هلندا هئا.



آچار جو ويچار

هڪڙو غريب شخص پنهنجو شهر ڇڏي، مزوريءَ لاءِ ڪنهن ٻيءَ بادشاهيءَ ۾ ويو. پنهنجو اهل عيال پوئتي ڇڏيائين ۽ کين دلان سو ڏنائين، ته آڌ ڪمائي ٿو اچان. اتي هڪ جوهرِيءَ وٽ وڃي نوڪر بڻيو. ان جوهرِيءَ کي هي همراه اهڙو ته پسند آيو، جنهن جي ڪا حد نه رهي. جوهرِي هن کي پوئتي وڃڻ جي موڪل نه ڏيئي، پر هن کي پوئتي جي تمام گهڻي ٽانگهه هئي. قدرت سان هڪڙي ڏينهن هن جي شهر جو هڪ سوداگر واپار جي خيال سان ان شهر ۾ آيو ۽ هن کي ملي ويو. ڏسڻ سان هن کي چيائين، ته ادا! آهستي پيو مزوري ڪريان، جنهن تون ڳوٺ وڃين، تڏهن ڪجهه امانت آڏو ڏيندوسان. سا منهنجن ٻچن کي وڃي پهچائڻ جو سوداگر ورائيس، ته ها. هن پوءِ اچي پنهنجي جوهرِيءَ سان حقيقت ڪئي، ته سائين مون کي موڪل ڏيو ته سٺو. آڌ پنهنجن ٻچن سان ملي اچان. تنهن تي جوهرِيءَ چيس، ته بابا، اڃا تو ڪو ايترو گهڻو ڪونه ڪمايو آهي، تنهن ڪري اڃا به تي مهينا ترس ته تنهنجي رقم گڏ ٿئي، پوءِ اها ڳوٺ ڪڍي وڃ. تنهن تي هن چيس، ڀلا جي ايئن آهي، ته پوءِ منهنجي ڳوٺ جو ماڻهو آيو آهي، ڪجهه رقم ڏيو، ته اها ٻچن کي موڪليان. تنهن تي جوهرِيءَ هن کي چيو، ته هيءُ هڪ موتي وٽ، جو لکن جي قيمت جو آهي، سو ٻچن کي موڪل. پر ڏسج ته موتي ڪٿي ويندڙ ماڻهو امانتي هجي، متان ڪا ٻي ايماني ڪري!

مزور جوهرِيءَ کي چيو، ته سائين، هو پاڻ شاهوڪار سوداگر آهي. هن کي ڪا بڪ ڪانهي، جو منهنجي امانت ڦهائي. آخر هن موتي وٺي اچي سوداگر کي ڏنو ۽ چيو ته ادا، منهنجي ٻچن کي هيءَ امانت پهچائج ۽ چشمانءِ ته هن مان گذر ڪريو. آڌ ڪجهه وقت اڃا ڪمائي پوءِ ايندس.

سوداگر موتي وٺي موتي پنهنجي ڳوٺ آيو، مگر هن جي دل ۾ اچي ٻي ايماني جاڳي. خيال ڪيائين، ته جي موتي آڌ ڦهائي ويندس، ته هن غريب ماڻهوءَ جي ڳالهه تي ڪوبه اعتبار ڪونه ڪندو. پر پوءِ ٿورو خيال ٿيس، ته هن شهر جو بادشاهه عادل آهي، ان کان بچڻ لاءِ ڪا تدبير اڳواٽ سوچجي. سو ڇا ڪيائين، جو هڪڙا ٽي شاهد تيار ڪيائين ۽ انهن کي لالچ طور ڪا رقم به باسيائين. پوءِ شاهدن کي ساڻ ڪري انهيءَ غريب ماڻهوءَ جي در تي آيو ۽ اچي آواز ڏنائين، جنهن تي انهيءَ غريب جي گهر واري ڏيڏيءَ اندر پردي ۾ ٿي بيٺي. هن سوداگر ماڻيءَ سان ڳالهائيندي چيو، ته ماڻي آڌ فلاڻي ملڪ مان آيو آهيان، اتي مون کي تنهنجو مڙس گڏيو، جنهن اوهان کي دعائون سلام چيا آهن ۽ هيءَ امانت اوهان لاءِ ڏني اٿس. ايئن چئي، هٿ وڌائي ماڻيءَ کي ڏهه رپيا ڏنائين ۽ پوءِ ٿورو ٻاهر هڻي وڌي سڌ چيائين، ته ماڻي، توکي امانت ملي؟

ماڻيءَ چيو، ته ها ادا، مون کي امانت ملي. اهي اکر شاهدن به ٻڌا ۽ پوءِ سڀ هليا ويا. ٻه چار مهينا گذريا، ته هن غريب جوهرِيءَ کي چيو، ته سائين، هاڻ آڌ پنهنجي ٻچن لاءِ بيهڪ پريشان آهيان. مون

کي موڪل ڏيو، ته هن وٽ وڃان، جنهن تي جوهرِي هن کي ججهو مال ڏيئي، چيو ته تو مون وٽ بهت ايمانداريءَ سان نوڪري ڪئي آهي. آڏو تومن حد درجي راضي آهيان ۽ آڏو توکي پاڻ کان جدا ڪرڻ نٿو گهران، پر ايئن به واجب ڪونهي، ته آڏو توکي ٻچن کان روڪي ويهاريان. هاڻي هيءُ مال ڪٿ ۽ ڀلي وڃي ٻچن وٽ خوش گذار، پر هڪ ڳالهه ٻڌ، مون کي شڪ آهي، ته تنهنجو اڳوڻو موتي تنهنجي گهر نه مليو هوندو، جي ايئن هجي، ته پوءِ اتي جي بادشاهه کي دانهن ڏج، ۽ جي تنهنجو داد نه لڌي، ته پوءِ تون اهڙي شهر ۾ نه رهج ۽ موتي اچج. پوءِ ڏاڍي پيار سان هن کي موڪل ڏنائين.

جڏهن هيءُ غريب پنهنجي گهر پهتو، تڏهن ڏسي ته ٻچن جا اهي ئي حال؛ بکن ۾ پاڻ آهين. ڏاڍي عبرت لڳس، ته جڏهن مون لکن جو موتي زال کي موڪليو، تڏهن هن انهيءَ مان ٻچن کي چونءِ خوش رکيو؛ پوءِ خيال ڪيائين، ته شايد زال کي انهيءَ موتيءَ جي قيمت جي خبر ڪانه هئي، ان ڪري ايئن ٿيو آهي. اهو خيال ڪري، هن زال کان پڇيو، ته مون جو اوهان کي لکن جو موتي موڪليو، پوءِ به ٻچن جو هيءُ حال ڇو آهي؟ تنهن تي زال جواب ڏنو، ته شل تنهنجي سر جو حير هجي، تنهنجا سلام ٿي اسان لاءِ لکن رين کان وڌيڪ هئا. سوداگر ته مون کي فقط ڏهه رپيا ڏنا، ٻيو ڪو موتي ته ڪجهه به ڪونه هو، هن خيال ڪيو، ته شايد سوداگر منهنجي امانت محفوظ ڪري رکي آهي ۽ خرچ لاءِ هيءُ لوڙي رقم منهنجي زال کي ڏني اٿس. سو ويو سوداگر وٽ، خوش خير عافيت بعد خبرن چارڻ ۾ غريب چيس، ته ادا توکي شاباس هجي، جو اها قيمتي امانت پاڻ وٽ محفوظ رکيئي ۽ منهنجي گهر فقط ڏهه رپيا ڏني. هاڻي ڀلائي ڪري منهنجو موتي مون کي ڏي.

سوداگر جواب ڏنس، ته ادا، زالن جي مڪر ۾ نه اچ. مون تنهنجو موتي تنهنجي زال کي پهچائي ڇڏيو آهي. پوءِ جي انهيءَ وڃائي ڇڏيو، ته منهنجو ڏوه ڪونهي. خدا مون کي اها مت ڏني، جو مون اها امانت معتبر شاهدن جي روبرو تنهنجي زال کي ڏني. هاڻ هتان نڪري وڃ. مون کي اهڙيءَ بي پٽيءَ صورت ۽ توتي ڪاوڙ ٿي اچي.

غريب ڏٺو، ته موتي ته هيءُ سوداگر کائي ويو ۽ اٿل لو منهنجي بيڪ عورت کي بدن ڪري، سو هن سان گهڻو ڳالهائڻ فضول سمجهي، سڌو بادشاهه وٽ فريادي ٿي ويو. بادشاهه هن جي سڄي ڳالهه ٻڌي سوڌ ڪر کي گهرايو ۽ هن کي جوابدارن جي پڇري ۾ بيهارِي چيو، توتي هن غريب جي موتيءَ ڳهائڻ جو فرياد ٿيو آهي، توکي ان لاءِ ڇا چوڻو آهي؟ تنهن تي سوداگر جواب ڏنو، ته سائين، فرياد ڪوڙو آهي. مون کي هن موتي برابر ڏنو هو، پر مون اهو فلاڻ شاهدن جي روبرو سندس زال کي پهچائي ڏنو. هاڻ اوهين اهي شاهد گهرائي انهن کان حقيقت پڇو. پوءِ جيڪو فيصلو اوهين ڪندؤ سو مون کي قبول آهي. بادشاهه چوڻدار موڪلي شاهدن کي گهرايو ۽ انهن کان پڇيو، جي ڪوڙو قسم ڪئي چئي ويا، ته ها سائين، سوداگر اسان جي روبرو موتي هن جي زال کي ڏنو. اتي بادشاهه هن غريب ڏانهن منهن ڪري چيو، ته اسان تنهنجي فرياد تي سڀني کي گهرايو ۽ شاهدن کان قسم تي پڇا ڪئي، جن به سوداگر جي حق ۾ شاهدي ڏني، جنهن مان معلوم ٿو لڳي، ته موتي برابر تنهنجي گهر واريءَ کي مليو آهي، جنهن وڃايو يا گهر ڪيو آهي ۽ تو اڃا به هن شريف ماڻهوءَ کي رلايو آهي. وڃ، وڃي پنهنجي گهر

۾ موتي جي ڳولا ڪر. هيءَ غريب ماڻ ڪري هليو ويو.

بادشاهه جو وزير جو نهايت عاقل هو. تنهن سمجهي ورتو ته هن جو فریاد سچو آهي. شاهد گواه سڀ ڪوڙا آهن. تنهن بادشاهه کي چيو، ته سائين، توهان آچار برابر پورو ڪيو پر ويچار ڪونه ڪيو. بادشاهه چيس، سو وري ڪٿي؟ اسان ته شاهدن کي شرعي قسم ڏيئي پڇيو ۽ انهن جي بيان موجب ئي فيصلو ڪيو. پر جي تون اڃا سمجهين ٿو، ته فریادي سچو هو، ته اهو ويچار تون ڏيکارا! وزير اها ڳالهه ٻڌي بادشاهه جي روبرو هام هڻي ۽ چيو، ته چڱو شاهي حڪم ٿئي ته فریادي، جوابدار، فریاديءَ جي زال ۽ ٽيئي شاهد جملي ڇهه ئي چٽا صبح جو سوڀر اچي حاضر ٿين. بادشاهه چوڻدار هٿان سڀني کي اهو حڪم موڪليو، جنهن تي هي سڀئي صبح جو اچي دربار ۾ حاضر ٿيا. انهيءَ کان اڳ وزير ڇا ڪيو، جو ڪنڀر کان گوھيل مٽي جا پنج ست سير گهرائي دربار ۾ رکيا ۽ ڇهه جدا جدا ڪوٺيون خالي ڪرايون. جڏهن هي سڀ حاضر ٿيا، تڏهن هر هڪ ڪوٺيءَ ۾ هڪ هڪ ماڻهو کي رهايائين ۽ پنهنجي ويچار جو ثبوت ڏيڻ لاءِ پهريائين هن هڪڙي شاهد کي گهرايو ۽ چيو، ته توڙو ته سوداگر اهو موتي غريب جي زال کي ڏنو؟ هن چيو، ته هاڻو سائين، منهنجي روبرو سوداگر موتي ڏنو. تنهن تي وزير چيس، ته چڱو، هتان گوھيل مٽي ڪٿي ۽ اهڙو موتي هن ڪوٺيءَ ۾ بيهي ناهي آئي ڏيکارا شاهد ته هو ڪوڙا هن اهو موتي ته نه، پر ڪڏهن ٻيو موتي به ڪونه ڏنو هو. سو اچي منجهيس ته هاڻ ڇا ڪجي. انهيءَ ويچار ۾ هن کي ياد آيو، ته هڪ دفعي هن ماڻس جي چلڻ پڇي وڌي هئي ۽ ماڻس چيو هو، ته ابا تو ته منهنجي املهه موتيءَ جهڙي چلڻ پڇي ڇڏي. لاشڪ موتي چلڻ جهڙو ٿئي ٿو. ان ڪري هن انهيءَ مٽيءَ مان ويهي چلڻ جوڙي ۽ ناهي وزير وٽ کڻي آيو ۽ چيائين ته سائين، اهو موتي اجهو جهڙو هو!

وزير هن کان اها چلڻ وٺي کڻي رکي ۽ هن کي ڪوٺيءَ ۾ ويهاري پئي شاهد کي گهرايو. ان کي به اهي ئي ڪر چيائين. ته جيڪو موتي سوداگر تنهنجي روبرو ڏنو، اهڙو ناهي ڏيکارا پر هن جا به حال ساڳيا هئا. هن به ڪڏهن موتي ڪونه ڏنو هو. سو ويٺو ويچار ڪرڻ ته هاڻ ڇا ڪريان. اوچتو هن کي ياد آيو، ته ماڻس جي پاٽ پڇي پئي هئي ۽ هن چيو هو، ته ابا، اڄ موتيءَ جهڙي پاٽ پڇي پئي. تنهن تي هن سمجهيو ته موتي پاٽ جهڙو ٿئي ٿو. سو ويهي پاٽ ٺاهيائين ۽ آئي وزير کي ڏنائين ۽ چيائين، ته سائين، موتي اجهو جهڙو هو!

وزير اها پاٽ کڻي لڪائي رکي ۽ ٽئين شاهد کي گهرائي ان کي به ساڳيو حڪم ڏنائين. هيءَ شاهد به اچي ويچارڻ ۾ پيو، ته هاڻ ڇا ڪجي؟ هن کي به ياد آيو، ته هڪ دفعو ماڻس جو چڇ چورائجي ويو هو ۽ ان مهل هن چيو هو، ته هاءِ هاءِ منهنجو موتين جهڙو چڇ ڪجي ويو سو هن وري ويهي چڇ ٺاهيو ۽ آئي وزير کي ڏنائين. وزير اهو به رکي، پوءِ فریاديءَ کي گهرايو ۽ ان کي چيو، ته هاڻ انهيءَ موتي جهڙو موتي مٽيءَ جو ناهي ڏيکارا هن غريب ڪاٻو دير ڪانه ڪئي. ڪٽندي ئي مٽيءَ جو ڏورو هٿن ۾ ئي بلور جهڙو گولو ٺاهي کڻي اڳيان رکيائين. پوءِ جوابدار کي سڏايو ۽ ان به حڪم موجب اهڙو ئي بلور جهڙو گولو ٺاهي اڳيان رکي چيو، ته مون جهڙو موتي فریاديءَ جي زال کي ڏنو هو. پوءِ سڏايو

ماڻيءَ کي ۽ ان کي به چيو ويو. ته موتي ٺاهي ڏيکارا جنهن تي هن جواب ڏنو ته سائين مون موتي
 ڪڏهن به اکين سان ڪونه ڏٺو آهي. پوءِ آدموتي ڪيئن ٺاهي سگهندس؟

اتي وزير بادشاهه ڏانهن منهن ڪري چيو. ته سائين، آچار ڪرڻ جدا شيءِ آهي ۽ ويچار ڪرڻ جدا
 شيءِ آهي. هاڻ منهنجي ويچار ثابت ڪيو ته نه جوابدار موتي ماڻيءَ کي ڏنو آهي ۽ نه وري ڪو شاهدن
 تي موتي ڏٺو آهي.

بادشاهه پنهنجي غلطي قبول ڪئي ۽ سوداگر کي حڪم ڪيائين. ته تنهنجا شاهد سڀ ڪوڙا
 آهن. هاڻي ڏنڊ ۾ اهڙا پنج موتي هن غريب کي ڏي پوءِ ته وڌيڪ سزا به ڏنائينس ۽ شاهدن کي به جيل
 اماڻيائين. اهڙيءَ طرح سان آچار ۽ ويچار جو فيصلو ٿيو ۽ حق حقدار کي مليو.



الحمراء جو خزانو

اسپين ۾ عرب حڪمرانن جي زماني جون ڪيتريون ئي خوبصورت ۽ عاليشان عمارتون آهن، جن ۾ الحمراء جو شاهي محل گهڻو مشهور آهي. هن محل جي اڳيان هڪ وڏو صحن آهي، جنهن کي حوض وارو صحن ڪوٺيو وڃي ٿو. هن صحن ۾ بيشمار حوض ٺهيل آهن، جن ۾ پاڻي گڏ ڪيو ويندو هو. هن جي هڪ ڪنڊ ۾ هڪ ڪوه به هو، جيڪو ٽڪر جي چوٽيءَ تي ڪوئي ٺاهيو ويو هو. گرميءَ جي مند ۾ بحالي پاڻيءَ جا وڏا وڏا مٽ پري گڏهن تي لڏي شهر ڏانهن کڻي ويندا هئا ۽ اهڙيءَ ريت سندن اڄ وڃ جو سسلو ڪافي رات تائين هلندو رهندو هو. انهن بحالين ۾ برجيل نالي هڪ شخص هو، جو نهايت ڪلمڪ، زنده دل ۽ شيرين زبان ماڻهو هو.

برجيل پاڻيءَ جا مٽ پري انجير جي پنن سان ڍڪي ڇڏيندو هو، ته جيئن اهي گرم هوائن کان بچيل رهن. جڏهن برجيل پاڻيءَ جي مٽن سان لڏيل گڏهه کي هڪليندو غرناطا شهر جي رياستن تان گذرندو هو، تڏهن نهايت وڻندڙ آواز ۾ چوندو هو:

اچو، الحمراء جي ڪوه جو پاڻي پي ڏو ڪريو، جيڪو دلور وانگر شفاف آهي. الحمراء جو پاڻي، جنهن مان ملي زندگاني،

برجيل جڏهن دلوري ڪلاس ۾ پاڻي وجهي ڪنهن گراهڪ کي پيش ڪندو هو، ته گڏوگڏ ڪا نه ڪا ڪل پوڳ جهڙي ڳالهه به چيڙيندو هو، جيڪا ٻڌي گراهڪ ڪلن کان سواءِ رهي نه سگهندو هو. مطلب ته برجيل غرناطا جي شهر ۾ گهڻو مشهور هو. هن پنهنجي ڏک پري زندگيءَ ۽ غريبيءَ کي خوش مزاجيءَ جي پردن ۾ لڪائي رکيو هو. شام جو جڏهن پاڻي وڪڻي گهر موٽندو هو، ته هن جا ننڍڙا ٻچا کيس ڄمڙن وانگر چڻي عجيب عجيب فرمائشون ڪندا هئا. هو ڪانشن نموني نموني جون مڇيون گهرندا هئا، پر برجيل کين ڪو نه ڪو سچو ڪوڙو بهانو ڏيئي وندرائي ڇڏيندو هو. هن جي زال کيس گهڻو پريشان ڪندي هئي. هو پاڻ جيترو خوش طبع هو، اوترو ئي هن جي زال چيڙاڪ ۽ جهيڙاڪ هئي. چڻي ۽ فضول حرجيءَ سان گڏ هن ۾ ٻارن جي پرورش جو ڍنگ به ڪين هو. انهيءَ کان سواءِ هوءَ هار سينگار جي شوقين ۽ ڳاڻڻ وڄائڻ جي عادي هئي. ميلن ملاڪڙن جي ڏينهن ۾ برجيل جي گڏهه تي سوار ٿي پر نهن هندن ڏانهن نڪري ويندي هئي ۽ ويچارو برجيل گهر ۾ ٻارن جي نگهباني ڪندو هو. هو وڏيءَ محنت ۽ تڪليف سان انهن کي پاليندو رهندو هو. جڏهن به هن کي ڪا فرصت ملندي هئي، ته هو انهن کي باغ جي سير ڪرائڻ لاءِ وٺي ويندو هو.

گرمين جي هڪ رات جي ڳالهه آهي. چاندوڪي رات هئي، برجيل کي ويٺي ويٺي خيال آيو، ته گهڻن ڏينهن کان ٻارن کي سير ڪرائڻ لاءِ وٺي نه ويو آهيان، چوند هڪ چڪر پاڻيءَ جو وڌيڪ ڏيئي آچر جي ڏينهن لاءِ، تفريح جو حرج ڪيان اهو سوچي برجيل اٿيو ۽ سڌو الحمراء جي ڪوه تي پهتو. ان وقت



چئنين طرف خاموشي ڇانئيل هئي. کوھ جي پٿر جي بينچ تي هڪ پوڙهي عرب مسافر، نهايت جهيٽي آواز ۾ هن کي پنهنجي طرف سڏ ڪري چيو:

”مان ڏاڍو بيمار آهيان، پر هن وقت شهر ۾ پهچڻ گهران ٿو. تون جيڪڏهن مون کي پنهنجي گڏھ تي ڇاڙهي شهر پهچائين، ته آءُ توکي پاڻي کڻي وڃڻ جي مزوريءَ کان بچو ڏيندس.“

برخيل جي دل بيمار عرب کي ڏسي رحو سان ڀرجي آئي. هن نهايت همدرديءَ سان جواب ڏنس، خدا نه ڪري، جو آءُ تو جهڙي هڪ بيمار ۽ ڪمزور کان مزوري وٺان، اٿ منهنجي گڏھ تي چڙھ.

برخيل پوڙهي مسافر کي گڏھ تي وهاري شهر ڏانهن روانو ٿيو. هلندي هلندي برخيل پڇيس: وهان شهر ۾ ڪنهن وٽ ويندا؟

هو ئي سوچي رهيو آهيان. افسوس ته منهنجو ڪوبه ليکڪو ڪونه آهي. آءُ بلڪل اولتو آهيان. جيڪڏهن تون هڪ رات لاءِ پنهنجي گهر ۾ پناهه ڏين، ته آءُ ساري عمر تنهنجو احسانمند رهندس. خدا

تنهنجي هن نيڪيءَ جو توکي بدلو ڏيندو

نيڪ دل برخيل راضي ٿي ويو ۽ هو عرب کي پنهنجي گهر وٺي آيو. اڌ رات گذري چڪي هئي. چئي طرف خاموشي هئي. مگر جيئن ئي برخيل پوڙهي عرب کي وٺي گهر ۾ گهڙيو، ته هن جي زال ٽپي

باه ٿي وئي چيائين. اڏيءَ رات ڇو ڪهڙي ڌارئي مرد کي وٺي آيو آهين؟

”صبر ڪر! هيءَ هڪ بيمار پرديسي آهي. خدا اسان کي هن نيڪيءَ جو بدلو ڏيندو. وڃ ۽ وڃي تڏو کڻي اچ.“ برخيل نهايت نرميءَ سان زال کي جواب ڏنو ۽ عرب کي سهارو ڏيئي اڃا تڏي تي ليٽايائين مس، ته



هن تي بيهوشيءَ جو دڙو پئجي ويو. آخر جڏهن هن کي هوش آيو، ته هن نهايت ضعف جي حالت ۾ ورندي ڏني، منهنجو آخري وقت اچي پهتو آهي. خدا توکي خوش رکي، وٽ هي ننڍڙي دسي. هن کي سنڀال سان رکجانءِ. مون وٽ بس اهائي موڙي آهي. جيڪا آڌ توکي تنهنجي محبت جي بدلي ۾ ڏيئي رهيو آهيان. هن کي سنڀالي رکجانءِ. ايترو چئي پوڙهي عرب دڙو ڏسو. برجيل جلدي ڪري پوڙهي جي لاش کي تڏي ۾ ويڙهي گڏه تي رکي درياءَ ڏانهن روانو ٿيو. عيس انهيءَ وقت سندس هڪ پاڙيسري حجار جاڳي رهيو هو. هو نهايت شير هو ۽ هميشه برجيل جي خلاف ڪانڊ ڪا ڪوڙي ڳالهه يا افواهه اڌارن جو عادتو هو. جنهن وقت برجيل جي زال گوڙ ڪري رهي هئي. ان وقت هو پنهنجي گهر جي دريءَ مان ڪن ڏيئي سڀ ڪجهه ٻڌي رهيو هو. هن پوڙهي عرب کي ٻه اندر ويندي ڏسو هو ۽ جڏهن برجيل مسافر جو لاش کڻي روانو ٿيو، ته هو به آهستي آهستي پٺيان هلڻ لڳو. برجيل ڏٺا، جي ڪناري تي پهچي عرب جي لاش کي گڏه تان لٽو ۽ اتي وٺڻ جي جهنگلي ۾ کڏ کڻي دفن ڪري ڇڏيو. حجار پري کان سڀ ڪجهه لکي ڏسندو رهيو. جڏهن برجيل واپس گهر ڏانهن موٽيو، تڏهن حجار به پڇيائنس اچي رهيو هو. هو ساري رات پنهنجي ذهن ۾ نموني نموني جا خيالي گهوڙا ڊوڙائيندو رهيو. هن سوچيو، ته ضرور برجيل انهيءَ شخص کي ڦري پوءِ قتل ڪيو هوندو. انهيءَ ڪري ئي سندس زال کيس گهٽ وڌ ڳالهائي رهي هئي. معلوم ٿئي ٿو، ته اهو مسافر ڪو وڏو واپاري هو. هن اهو سوچي سارو قصو شهر جي قاضيءَ کي اچي ڪري ٻڌايو. شهر جو قاضي وڏو لالچي هو. هن حجار کي چيو، ته هڪدم برجيل کي وٺي منهنجي جاءِ تي اچ. حجار جلدي برجيل جي گهر ويو ۽ هن سان سلام دعا ڪرڻ کان پوءِ

جيائين. توکي شهر جي قاضيءَ ضروري ڪم لاءِ گهرايو اهي برجيل سوجيو. شاد قاضيءَ کي الحمرا جي کوھ جي پاڻيءَ جي ضرورت هوندي. انهيءَ ڪري هو وڏي دلچاءُ سان هن جي جاءِ تي پهتو. قاضيءَ وڏي نرميءَ سان پڇيس. اهو مسافر ڪير هو؟

برجيل سارو قصو بيان ڪيو ۽ ٻڌايائين. ته انهيءَ عرب مسافر مون وقت دٻلي ڏني. هن وٽ نخعي ته ڪو پاڻي پئسو هو ۽ نه وري ڪا به قيمتي شيءِ.

قاضي دٻلي وٺي ان کي کوليو. ته ان ۾ هڪ سڙيل ميڻ پئي ۽ جو ٽڪرو. هڪ مين واري ڪپڙي ۾ ويڙهيل ڏٺو. قاضيءَ کي اهي شيون ڏسي نهايت مايوسي ٿي ۽ هن اها دٻلي برجيل کي موٽائي ڏني. پر هن برجيل جو گڏه ڏند جي عيوض سرڪار جي ملڪيت ۾ ورتو. هينئر ويچارو برجيل گڏه کان سواءِ الحمرا جي کوھ مان پاڻيءَ جا مٽ ڪلهن تي کڻي وڪڻندو رهندو هو. گڏه نه هئڻ سببان هن جي ڪمائي تمام گهٽجي ويئي. ڇاڪاڻ ته هو ساري ڏينهن ۾ فقط ٻه چڪر پاڻيءَ جا مس آڻي سگهندو هو. آمدني گهٽجڻ سببان برجيل تي وڏي مصيبت اچي چڪي هئي. هو نه ڪي ته ٻارن جي ضرورت کي پورو



ڪري سگهيو ٿي ۽ نڪي پنهنجو ۽ زال جو پورائو ڪري سگهيو ٿي. آخر هڪ ڏينهن خيال آيس. ته پوڙهي عرب جيڪا دٻلي ڏني آهي. ان ۾ ضرور ڪو راز هوندو! هن دٻلي کولي مين وارو ڪپڙو کڻيو. جنهن تي ڪي عربي اکر لکيل هئا. پر هو انهن جو مطلب سمجهي نٿي سگهيو. سو هو شهر جي هڪ عطر وڪڻندڙ شخص وٽ لنگهي ويو. هو عرب هو ۽ عربي زبان جو ڄاڻو هو. عطار جڏهن انهيءَ ڪپڙي تي لکيل اکر پڙهيا. تڏهن مرڪندي ورائي ڏنائين. برجيل هاڻي جلدي تنهنجي مصيبت جا ڏينهن ٽري ويندا.

سو وري ڪيئن؟ برجيل وڏيءَ حيرت مان کانئس پڇيو.

”هن ڪپڙي تي الحمرا جي خزاني جو راز لکيل آهي.“ عطار جواب ڏنو. جيڪڏهن تون هن باري ۾ ڪنهن کي به نه ٻڌائين. ته نهايت چڱو آهي. بهتر آهي. ته اسين پئي گڏجي انهيءَ خزاني جو پتو لھون. جيڪڏهن ملي ويو. ته ٻئي ڀاڱ ۾ اڌو اڌ ڪري ورهائينداسون. پر جيڪڏهن شهر جي قاضيءَ کي هن رز جي ڪڙڪ پئي. ته خزانو ته ٽڙجي ويسو. پر مورگو پنهنجي ڪي فيدحائي جي هوا کائڻي پوندي.

برجيل عطار سان واعدو ڪيو ۽ پڇائين. ڇا انهيءَ خزاني تائين ڪيئن پهچي سگهيو؟

عطار ورائي ڏنيس. هن دٻليءَ واري ميڻ پئيءَ جي وسيلي. اڄ رات اسين ٻئي الحمرا ڏانهن روٽا ٿينداسين ۽ جيئن مان توکي آڻي ڇوان. بس ائين ڪج.

برجيل ميڻ پئي ۽ ميڻ وارو ڪپڙو دٻليءَ ۾ وجهي گهر ڏانهن موٽيو ۽ انهيءَ رات جو ٻئي ڇڏا

گڏجي الحمرا ڏانهن روانا ٿيا. چئني طرف خوفناڪ خاموشي ڄاڻايل هئي. عطار محل جي ويران برج هيٺان پهچي برخيل کان ميٺ بتي وٺي ٻاري ۽ جيئن ئي دروازي جي سامهون پهتو ته برج جي ڏاڪڻ جو دروازو خود بخود کلي پيو. هو ٻئي روشنيءَ جي مدد سان ڪيترا ڏاڪا هيٺ لهي ويا. ته سامهون هڪ ٻيو دروازو ڏسڻ ۾ آين. هنن جي پيرن جي آواز ٿيڻ تي هڪدم اهو کلي پيو. اهڙيءَ طرح چئن دروازن مان لنگهي هو هڪ تهه ڏانهن پهتا. اتي پهچندي، هو خوف و جان ڪنڊن لڳا. چوڌاري هيرن ۽ جواهرن جا ڍير لڳا پيا هئا هڪ طرف صندل جي ڪاٺ جي پيٽي پئي هئي. جنهن جي پنهي پاسي لوهه جا ٻه پهريدار بيهاريلا هئا. هنن پنهي جلدي جلدي جواهرن سان پنهنجا ڪيسا ڀريا ۽ تيزيءَ سان هلندا مٿي چڙهي آيا. اڃا هنن ميٺ بتيءَ کي اڇايو ته هڪدم ڪڪرن جي گوڙ وانگر آواز آيو ۽ سڀ دروازا خود بخود بند ٿي ويا. برخيل ۽ عطار وڏي خوشيءَ ۾ جواهر ورهائي ڇپ چاپ گهر موٽي آيا.

هن واقعي کي ڪيترا ڏينهن گذري ويا. برخيل ۽ سندس زال ۽ ٻار ٻچا نهايت آرام سان زندگي گذاري رهيا هئا. هاڻ هو گهڻي محنت ۽ مزدوري به ڪين ڪندو هو. هن پنهنجي ڌنڌي کي انهيءَ ڪري ڪين ڇڏيو. ته متان ڪنهن کي ڪو شڪ پوي ۽ پاڻ ظالم قاضيءَ جي چنبي ۾ نه اڙجي پوي. ڪجهه عرصي بعد بدقسمتي هئي ٿي، جو هيءَ راز سانڍجي ڪين سگهيو. برخيل جي زال وڏي شوقين عورت هئي. هن کي جڏهن هيرا ۽ جواهر مليا، ته خوشيءَ ۾ نئي سمائي. پنهنجي دل کي خوش ڪرڻ لاءِ سٺا سٺا قيمتي زيور پائي، گهڻيءَ دير تائين پاڻ کي آرسيءَ ۾ ڏسندي رهندي هئي. هڪ ڏينهن هڪ زيور پهري آرسِي ڏسي رهي هئي. ته سامهون حجام پنهنجي گهر جي دريءَ مان نهاريو. هن جڏهن برخيل جي زال کي جواهر پهريڻ ڏٺا، تڏهن هن کي حيرت وٺي ويئي. هن هڪدم قاضيءَ کي وڃي اطلاع ڏنو. ته برخيل وٽ عرب سوداگر جي دولت ۽ هيرا جواهر آهن. جي مون پنهنجي اکين سان سندس زال کي پهريڻ ڏٺا آهن. حريص قاضي هڪدم سپاهي موڪلي برخيل کي پاڻ وٽ گهرايو. نيڪدل برخيل سزا جي خوف کان قاضيءَ کي الحمرا جي خزاني جو راز ٻڌايو. قاضيءَ عطار کي گهرايو. هن به اقرار ڪيو. آخر فيصلو ٿيو ته قاضي پنهي کي هن شرط تي معاف ڪندو. ته هو ٻئي ساڻس گڏجي تهه ڏانهن ۽ هلن ۽ خزانو سندس حوالي ڪن. رات جو برخيل، عطار حجام ۽ قاضيءَ کي وٺي اتي انهيءَ برج تي آيو. قاضي تهه ڏانهن ۽ پنهنجي حيران ٿي ويو هن چاهيو ٿي ته سمورو خزانو کڻي وڃي. مگر خزانو ايترو ته گهڻو هو. جو اتان کڻي وڃڻ ناممڪن هو. برخيل ۽ عطار وري به اڳئين وانگر پنهنجا ڪيسا ڀريا ۽ قاضي ۽ سندس ساٿين کي اتي ڇڏي ميٺ بتي کڻي روانا ٿيا. قاضي ۽ سندس ساٿي دولت جي نشي ۾ خزاني کڻڻ جي ڏن ۾ محو رهيا. هو ڏانهن برخيل ۽ عطار جيئن ئي برج تي مٿي پهتا، ته هنن ميٺ بتيءَ کي وسائي ڇڏيو. ميٺ بتي وسائڻ شرط هڪدم سمورا دروازا بند ٿي ويا. اهڙيءَ ريت لالچي حجام، قاضي ۽ سندس همراه هميشه لاءِ تهه ڏانهن ۾ پورجي ويا. هاڻ نيڪ دل برخيل ۽ عطار جا ڏينهن بدلجي ويا. هو ٻئي نهايت مزي سان حياتيءَ جا باقي ڏينهن گذارڻ لڳا.

ظالم

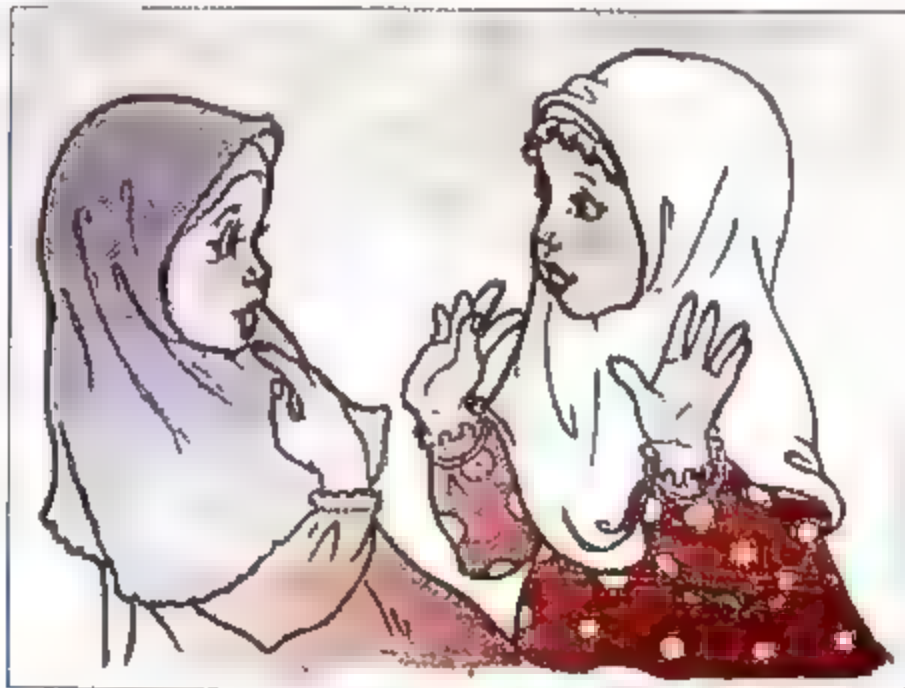
هڪڙو بادشاهه شڪار تي پئي ويو. ته واٽ تي هڪ ويران شهر ڏٺائين. ان ۾ ڪي وڏا بيٺا هئا. جن ۾ ڇهين جو جهيڙو لڳو پيو هو. بادشاهه چرچو ڪري وزير کان پڇيو. ته وزير. اهي ڇهرا ڇا پيا چون؟

وزير عرض ڪيو. ته جيئنڌا قبلا هنن ۾ شادي آهي. ڪنوار جو پيءُ چوي ٿو. ته منهنجي ڌيءَ کي چاليهه ڦٽل ڳوٺ ڏاج ۾ ڏي. گهٽ جو پيءُ چوي ٿو. ته هينئر چار ڳوٺ ڏاج ۾ ڏيان ٿو. اهي قبول ڪر. باقي لاءِ ڪجهه ڏينهن ترس. هن بادشاهه جي حياتيءَ جو ڏئي تعاليٰ حير ڪري. چاليهه ڇا. پر سو چوندين. ته به حاضر ڪندس. بادشاهه ڏاڍو نرمندو ٿيو ۽ ان ڏينهن کان وٺي اهڙو ته عدل وارو ٿيو. جو سڄي رعيت منجهانئس خوش رهي.



په ساهيڙيون

هڪ دفعي "اميد" پنهنجي ساهيڙي "كاميابي" سان ملڻ چاهيو، جيڪا هڪ جبل تي رهندي هئي ۽ ان جبل جو نالو "سخت" هو. رستي ۾ هڪ قلعو هوندو هو، جنهن جو نالو "شڪ" هو. ان ۾ "مايوسي" نالي هڪ جادوگر پڻ رهندي هئي. مايوسي اميد کي ان پاسي ويندي ڏٺو ۽ پهريدار جي مدد سان، جنهن جو نالو "وهر" هو، اميد کي گرفتار ڪري ڇڏيو ۽ "شڪ" جي قلعي ۾ هڪ سرنگرهه ۾ بند ڪري ڇڏيو. اتي اميد کي "خودڪشي" ۽ "پريشاني" ملڻ آيون. اتفاق سان اميد جو ڀاءُ "حوصلو" اچي هڪڙن اتي پهچي ويو. هن اميد کي هنن ٻنهيءَ سان ڳالهائڻ کان روڪيو. پوءِ اميد حوصلي کي چيو، ڀاءُ مان هن قيد مان ڪيئن نڪران؟ حوصلي چيس، پيڻ گهٻراءِ نه. هيءُ وٺ چاهي، جيڪا مون کي "آزادي" ڏني آهي. مان هن سان قلعي جو دروازو کولي سگهان ٿو. اميد جڏهن چاهي گهٻائي، ته دروازو برابر کلي ويو پاڻ ۽ حوصلو ٻئي ٻاهر نڪري آيا. ٻنهي کي ٻاهر نڪرندي ڏسي وهر ۽ مايوسي ٻئي پهچي ويا ۽ اميد پنهنجي ڀاءُ حوصلو سان گڏ وري جبل تي چڙهي. رستي ۾ وري انهن کي "مصيبت" جا جبل آڏو آيا. جنهن تي ٻئي هٿ سان چڙهي ويا ۽ ٿوري دير کان پوءِ ان هنڌ تي پهچي ويا، جتي كاميابي رهندي هئي. اتي پهچي ٻئي ساهيڙيون خوش ٿي پاڻ ۾ مليون. "اميد" كاميابيءَ سان رستي جي مشڪلاتن جو احوال ڪيو. ته كاميابيءَ چيو، ته پيڻ جڏهن به مون سان ملڻو هجي، ته پنهنجي ڀاءُ "حوصلو" کي پاڻ سان گڏ رک. ڇاڪاڻ ته اهو رستي کان چڱيءَ طرح واقف آهي. آئنده هتي اڪيلي اچڻ جي ڪوشش نه ڪر.



چار حڪيم

ڳالهه ٿا ڪن، ته ڪنهن ملڪ ۾ هڪ وڏو حڪيم رهندو هو. هو غريبن جو علاج مفت ۾ ڪندو هو. انهيءَ ڪري سڀئي ماڻهو کيس گهڻو پيار ڪندا هئا.

هڪ دفعي اهو حڪيم اهڙو اچي بيمار ٿيو، جو ماڻهن کي پڪ ٿي ويئي، ته هاڻي بچندو ئي ڪين. ننڍا وڏا، ٻار ٻچا، زالون مرد سڀئي هن جي ڪٺ کي وڪوڙي ويا. هنن جي اکين مان ڳوڙها وهي رهيا هئا. اوجھو حڪيم اکيون کوليون ۽ سڀني ڏانهن نھاري چوڻ لڳو، ته اوهين ڇو ٿا رويو؟ اسان کي ارمان آهي، ته اوهان اسان کان وڃڻي رهيا آهيو. هاڻ اسان جو ڪير آهي، جو اوهان وانگر آئيءَ ويل اسان جي مدد ڪندو.

خدا جو حڪم آهي، ان کي ڪير به ٿاري نٿو سگهي. توهان ڪو به خيال نه ڪريو. آءُ اوهان لاءِ چار وڏا حڪيم ڇڏي ٿو ويان، جيڪي بنا اجوري اوهان جي خدمت ڪندا رهندا.



ماڻهن پڇيس، ته اهي ڪهڙا چار حڪيم آهن؟

حڪيم ورندي ڏني، ته اهي چار حڪيم هي آهن:

پھريون حڪيم: صبح جو سوير اٿي ڪسرت ڪجي.

ٻيو حڪيم: روزانو ڏنڊ ڪجي.

ٽيون حڪيم: صبح جو روز وھنججي.

چوٿون حڪيم: جڏهن بک لڳي، تڏهن ماني کائجي.

انھن چئني حڪمين جي چوڻ تي هلندڙ ته اوهان سدائين تندرست گذاريندؤ.

ايشن چئي حڪيم کڻي اکيون پوريون.

حڪيم جي وفات کان پوءِ ڳوٺ جي ماڻهن حڪيم جي صلاحتن تي عمل ڪيو ۽ واقعي هو پوءِ

گهڻن ئي مرضن کان چڻي پيا ۽ تندرست گذارڻ لڳا.



اگني بگني

گهڻو اڳي هڪ گذر ۽ گداڙيءَ پاڻ ۾ شادي ڪئي. شاديءَ کان گڏ مهينا پوءِ گداڙي پيٽ سان ٿي. جڏهن ٻچن ڄڻ جو وقت آيو. تڏهن گداڙيءَ گذر کي چيو، ته هاڻ ٻچا ڪنهن اهڙيءَ جڳهه تي ڪجن، جو خطرو گهٽ هجي. گذر سڄو ڏينهن جڳهه ڳولي ڳولي ٺڪجي پيو. آخرڪار شار جو کيس هڪ غار ڏسڻ ۾ آيو. جو اصل ۾ شينهن جو هو. گذر گداڙيءَ کي وٺي انهيءَ غار طرف روانو ٿيو. جڏهن غار ۾ پهتا، ته گداڙيءَ چيو، هيءَ غار ته شينهن جو آهي، هاڻي ڪيئن ڪريون؟ مٿان ٻچن ڄڻ جو وقت به پوري آيو هو، سو گداڙيءَ کڻي اتي ٻچا ڪيا. گذر گداڙيءَ کي سمجهائي ڇڏيو، ته جنهن مهل شينهن ايندو، ته انهيءَ مهل آڏو ٽوڪان سوال پڇندس ۽ تون انهن جا جواب ڏجانءِ. پوءِ گذر گداڙيءَ کي سمجهائي، غار مان نڪري ٻاهر وڃي ويهي رهيو. جڏهن ڏٺائين، ته شينهن غار ڏانهن پيو اچي، تڏهن پاڻ ۾ هيٺيون گفتگو شروع ڪيائون:

گذر: اگني بگني!

گداڙي: جي نظر سولا!

گذر: ٻچا ڇوڻا روئڻ!

گداڙي: شينهن جي ماس لاءِ.



شينهن جو اگني بگني جو نالو ٻڌو ۽ وري پنهنجي ماس جو

ٻڌائين، سو وٺي پوئين پيرين پڳو ۽ اچي بگهڙ سان مليو. بگهڙ کي

چيائين، ته ماما ڙي ماما بگهڙ! منهنجي گهر ۾ اگني بگني آيا آهن، تون ڪا مون سان واهر ڪر. بگهڙ

شينهن کي ورندي ڏني، ته آڏو سان گڏجي هلان ٿو، پر بيلي تون آهين ڀڄڻ ۾ ٽڪو، ڀڄي جند ڇڏائي

ويندين، پوءِ آڏو ڪيئن ڪندس؟

شينهن ورائي ڏنس، اهو خيال نه ڪر، تون منهنجي سر سان آهين، پوءِ شينهن ڇا ڪيو، جو هڪڙو

رسو کڻي ان جو هڪڙو پاسو پنهنجي گچيءَ ۾ وڌائين ۽ ٻيو بگهڙ جي گچيءَ ۾ ٻڌي، ٻئي گڏجي هليا

غار ڏي. جڏهن غار جي ويجهو پهتا ۽ گذر جي متن نظر پيئي. تڏهن هڪل ڪري گداڙيءَ کي چيائين،

اگني بگني، هن ڏينهن جو ڏاڏو گهر ويٺي اچي ويو آهي، تون اتي شينهن جو ڪنڌ ڀڄ، ته آڏو بگهڙ جو.

شينهن جڏهن ٻڌو، ته اگني بگني اجهو ٿي منهنجو ڪنڌ ڀڄي، سو اچي رڦٽيءَ ورتس ۽ وٺي پوئين

پيرين پڳو، بگهڙ جا ته پهرينءَ سٺ پير نڪري ويا، سو شينهن جي پٺيان گهلڻو رهيو. آخر جڏهن شينهن

ڊوڙي ڊوڙي ٽڪو ۽ وڃي گهاتي جهنگ ۾ پيو، ڏسي ته بگهڙ ڏند ڪڍيو پيو آهي. تڏهن ڪاوڙ مان

بگهڙ کي چيائين، انصاف آهن تنهنجا، اسان کي ساهه جي، توکي ڪلڻ جي!

دڪا ۽ دلين

(جيڪو پئي لاءِ ڪڏ ڪڏنڌو، سو پاڻ ان ۾ ڪرندو)

دڪا اڃا ٻن سالن جي هئي. ته سندس ماءُ گذاري ويئي ۽ جڏهن هوءَ اٺن سالن جي ٿي، ته سندس پيءُ به شادي ڪئي.

ماتيجي ماءُ شروع ۾ دڪا کي ڏاڍو پائڻيندي هئي. هوءَ سندس گهڻو خيال رکندي هئي ۽ ڪڏهن به ڪپڙي لٽي يا کاڌي ۾ ڪا تڪليف ڪانه ڏيندي هيس. ساڻس بلڪل سڳيءَ ماءُ وارو ورتاءُ ڪندي هئي. پر دڪا جي خوش قسمتي عارضي هئي. ڪجهه وقت کان پوءِ دڪا جي ماتيجي ماءُ کي دلن نالي هڪ ڌيءُ ڄائي ۽ دڪا جا خوش قسمتيءَ وارا ڏينهن پورا ٿيا. هاڻ هن جي ماتيجي ماءُ کيس پيار ڪرڻ جي بجاءِ سدائين گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳي. ڪجهه ڏينهن کان پوءِ مار موچڙو به شروع ڪيائينس.

دلن اڃا ننڍي هئي. پر پنهنجي ماءُ جي نموني مان سمجهي ويئي. ته دڪا جي گهر ۾ حيثيت ڪهڙي آهي؟ سو هوءَ به پنهنجي وڏيءَ پيڻ کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ ۽ وڙهڻ ۾ دير نه ڪندي هئي. چوندا آهن ته مصيبت ڪڏهن به اڪيلي نه ايندي آهي. سو دڪا سان به اهو حال ٿيو. اڃا هوءَ انهن ظلمن کي ٿي ڪانه وساري سگهي هئي. ته مٿان پئس گذاري ويو. هاڻي ته هن جو حال هيڪاري خراب ٿيندو ويو. هن کي نه ڪو پورو کاڌو ملندو هو. نه ڪي ڪپڙو. ايتري قدر جو ماتيجي ماءُ ۽ پيڻ جو بچايل کاڌو به پيٽ پري کائڻ جيترو ڪونه ملندو هوس.

وقت گذرندو ويو. دڪا وڏي ٿي. ته ڏاڍي سهڻي ۽ سٻاجهڙي ٿي پيشي. پر دلن شڪل جي ڪوجهي ۽ طبع جي خراب ٿي پيشي. هڪڙي پيري ڇا ٿيس. جو پر واري ڳوٺ ۾ شاديءَ جي دعوت ٿي. ماتيجي ماءُ پنهنجي ڌيءُ دلن کي اڃا اجرا ڪپڙا پارائي دعوت تي وڃڻ لاءِ تيار ڪيو. دڪا اهو ڏسي ماءُ کي چيو. اما مان به پنهنجي پيڻ سان گڏ وڃان؟ ماتيجي ماءُ توکي طور چيو. ”هونءُ توکي به دعوت تي وڃڻ جو شوق ٿيو آهي؟“ چڱو ٻڌا آءُ توکي هڪڙو ڪم ٿي ڏسيان. جي اهو پورو ڪيئي. ته دعوت ۾ به وٺي هلندي سان. جي نه. ته پوءِ ماڻ هڪڙي ويهي ره. ائين چئي هن کيس پنج پنڪ تون جا ۽ پنج پنڪ ان جا ملائي ڏنا ۽ چيائينس. ته تر ۽ ان جدا ڪر. جي اهوڪي ڏينهن ۾ پئي جدا ڪري ڏنسي. ته توکي دعوت ۾ وڃڻ جي موڪل ڏيندس.

دڪا نمائين اکين سان ترن ۽ ان کي ڏٺو. جي صفا هڪ پئي سان گڏيل هئا. هن ڄاتو ٿي. ته اهو ڪم کانئس ڏهن ڏينهن ۾ به ڪونه ٿيندو. سو هڪڙي ڏينهن ۾ ڪيئن ٿيندو!! هوءَ ڏک ۾ سڌا ڀرڻ لڳي. دڪا جي روئڻ تي سندس اصلي ماءُ جو روح بهشت ۾ بي قرار ٿيو ۽ اتان پکيءَ جو روپ وٺي اڏاڻو. اهو پکي اڏامنڌو اڏامنڌو ٻي دڪا جي گهر وٽ پهتو ۽ پوءِ چت تي ويهي مٺڙي آواز ۾ هيءُ گيت ڳائڻ لڳو:

سمجهندو. سڀ چوندا، ته ڪا فقير پائي آهي!

ائين چئي، ماتيبي ماءُ دڪا کي اتي بيٺل ڇڏي، ڀنڀي ڏيئي هلي ويئي، پر اصلي ماءُ کي آرام ڪٿان ٿو اچي! هن جو روح وري پڪيءَ جو روپ وٺي اڏاٿو ۽ دڪا جي گهر پهچي هيءُ گيت ڳائڻ لڳو:

”دڪا! دڪا! منهنجي مڙهي دڪا روئ نه، نڪي ڏک ڪر. وڃ ۽ وڃي نمر جي وٽ پر ڏس. اتي توکي نوان ڪپڙا ۽ نئين جتي ملندي.“

اهو آواز ٻڌي دڪا ڊوڙي نمر جي وٽ وڃي ويئي ۽ اتي ويهي پنهنجي ننڍڙن هٿن سان مٿي کوٽڻ لڳي. اڃا به تي هڪ ئي مس ڪڍيائين، ته کيس هڪڙي ننڍڙي هڙ نظر آئي. هن هڙ کولي، ته ان مان هڪڙو سهڻو ريشمي وڳو، موتين سان جڙيل ڳاڙهي جتي، سونن ڪنگڻن جو جوڙو ۽ سونا ايرنگ نڪتا. دڪا هڪدم هٿ منهن ڏوٽي لٽا ۽ گهٺ پاتا. پوءِ هوءَ ڊوڙندي ماتيبي ماءُ وٽ ويئي ۽ چيائينس، اما، مون نوان ڪپڙا پاتا آهن، هاڻ ته مون کي وڃڻ ڏي!

ماتيبي ماءُ اهو ڏسي حيران ٿي ويئي! گهڻو لڄي ۽ ڦٽڪي، پر آخر دڪا کي موڪل ڏيئي پيس. هيءُ پهريون دفعو هو جو دڪا ڪنهن شاديءَ جي دعوت ۾ ٿي ويئي. سو هوءَ ايندي ته خوش هئي، جو سڄي واٽ نچندي ٿي ويئي. واه جي مٿان لنگهندي هن جو پير هڪڙي پٿر سان ٽپڙجي پيس، جنهن ڪري پير مان هڪ پادر نڪري وڃي واه ۾ ڪريس. پر هن ڪوبه خيال نه ڪيو ۽ شاديءَ تي هلي ويئي. ان مهل هڪڙو نوجوان هڪ سهڻي گهوڙي تي سوار اتان اچي لنگهائو ٿيو. هن جو نالو ”هسيوسائي“ هو. پُل جي مٿان اچي هن جو گهوڙو گهٽ ڪري بيهي رهيو. هن گهڻو ئي گهوڙي کي هڪليو ۽ جهپڪ هنيا، پر گهوڙو اڳتي وڌڻ کان نابري واري بيهي رهيو. نوجوان کي گهوڙي جي هن گهٽ تي ڏاڍي حيرت لڳي. هن هيڏي هوڏي نهاريو ڏسي ته پريان واه ۾ هڪ ڳاڙهي جتيءَ جو پادر پاڻيءَ ۾ ترندو ٿو اچي. هن کي دل ۾ اچي اها ڳالهه ويئي، ته لاشڪ انهيءَ جتيءَ واري چوڪريءَ سان منهنجو انگ لڪيل آهي، سو گهوڙي تان لهي واه ۾ گهڙيو ۽ اتان اهو پادر ٻاهر ڪڍي آيو ۽ ماڻهن ۾ اچي مشهور ڪيائين، ته جنهن چوڪريءَ جو اهو پادر هوندو، مان ان سان شادي ڪندس. اهو نوجوان ڏاڍو اشراف ۽ شاهوڪار ماڻهو هو. دڪا کي انهن ڳالهين جي ڪا پنگ ٿي ڪانه پيشي. پر سندس ماتيبي ماءُ کي خبر پئجي ويئي، سو هوءَ هسيوسائيءَ سان وڃي ملي ۽ چيائينس ته هيءَ جتي منهنجي ڌيءَ دلن جي آهي.

نوجوان ورائيو، ته پوءِ هن کي موڪل، ته هوءَ پنهنجي جتي سڃاڻي.

ماءُ چيو، هوءَ شادي جي دعوت ۾ ويئي آهي. پر جلدي موٽي ايندي، ٿوري ئي وقت کان پوءِ دڪا ۽ دلن پريئن پاسي کان اينديون نظر آيون. دلن ڏانهن اشارو ڪندي ماءُ چيس، ڏس اها دلن پيشي اچي. منهنجي ڌيءَ اها آئيئي، جنهن کي نورو ريشمي وڳو پيو آهي. ائين چئي هوءَ هڪڙي دلن وٽ ويئي ۽ چيائينس، ڌيءُ هن نوجوان تنهنجي وڃايل جتي لٽي آهي، سو وڃي چئينس، ته اها تنهنجي آهي. پر دڪا کي ته خبر هئي، ته جتي هن وڃائي آهي. سو هن اڳتي وڌي چيو، ته سائين، هيءَ جتي منهنجي آهي. مهرباني ڪري مون کي موٽائي ڏيو.

دڪا جا اهي لفظ ٻڌي ماتيبي ماءُ ڪاوڙ ۾ ٽپي باهه ٿي ويئي.

حتي دلن جي آهي. هن ورندي ڏني. ڏاڏڻ اها تنهنجي ڪٿان آئي؟ هن ائين چئي دڪا کي ڇڏي ڦهڪائي ڪڍي. اهو ڏسي نوجوان چيو، جهيڙو نه ڪريو. هيئن ڪريو، جو آءُ هي ڪنڊن جي ڍنگهري هتي پل تي ٿور رکان. اوهان پئي ان وٽان لنگهو. جنهن جي ڪپڙن ۾ اها ڍنگهري ڦاسندي. مان سمجهندس. ته جتي انهيءَ جي آهي. ائين چئي هن هڪڙي ڪنڊن جي ڍنگهري کڻي ۽ ان کي پل جي بلڪل وچ تي وڃي رکيائين ۽ پوءِ پاڻ پري بيهي تماشو ڏسڻ لڳو. پهرين دلن اڳتي وڌي. هن پنهنجن ڪپڙن کي وٺي کنڊريو. ته جيئن ڪنڊا ان ۾ وڃڻ. پر هوءَ ناڪام موٽي آئي. هاڻي دڪا اڳتي وڌي. هوءَ ڍنگهريءَ جي ويجهو پهتي. دلن وانگر چالي وائي ڪپڙن کي ڪونه کنڊيرائين. پر چا ليو، جو اوچتو هوا جو هڪ زوردار جهوٽو لڳو ۽ هن جو پلٽو اڏامي وڃي ڪنڊن ۾ ڦاٿو. نوجوان هڪدم جتي دڪا کي موٽائي ڏني. ۽ ستت ئي پوءِ هو نهايت ڌار ڌور سان دڪا سان شادي ڪري کيس ڪنوار بنائي پنهنجي گهر وٺي آيو.

دڪا ۽ سندس مڙس جو هڪ ٻئي سان ڏاڍو پيار هو. هو نهايت آرام سان حياتي گذاري رهيا هئا. هاڻي دڪا کي ماتي جي ماءُ جا ظلم سهڻا ڪونه ٿي پيا. ٿورن ئي ڏينهن ۾ کيس هڪڙو چنڊ جهڙو پٽ ڄائو. هڪڙي دفعي هوءَ ڏوليءَ ۾ ويهي پٽ کي ماتي جي ماءُ وٽ گهمائڻ ويئي. هن جي شاندار ڏولي کي ڏسي، ماتي جي ماءُ اندر ۾ سڙي ويئي. پر مٿان رک رکاءَ ڪري هڪڙي خوشي ظاهر ڪرڻ لڳي. هن چيو، ته پياري ڌيءَ توکي ڏسڻ لاءِ ته اکيون آيون هيون. هاڻي ڪجهه ڏينهن هتي رهي آرام ڪر. ان کان پوءِ هن دڪا لاءِ نهايت شاندار ماني تيار ڪئي. جڏهن دلن ڏٺو. ته سندس ماءُ دڪا جو ايترو آڌر ڀاءُ ٿي ڪري. ته هوءَ ڏک وڃان گهر جي باغ ۾ هلي ويئي ۽ اتي سڌڪا پري روئڻ لڳي.

چري چوڪري. مائٽس ڪن ۾ اچي چيس، تون مون کي بيوقوف ٿي سمجهين. ائين چئي هن آهستي ڏلن کي پنهنجي سڳي سازش کان واقف ڪيو. دلن خوش ٿي ويئي. نچندي ٽپندي پنهنجي پيڻ وٽ مانيءَ تي اچي ويئي. مانيءَ کان پوءِ هن دڪا کي چيو، ته ادي تون الاهي ڏينهن کان پوءِ گهر آئي آهين. هل ته پنهنجي ڪوه وٽ هلي جهاتي پاڻي ننڍڻ وانگر پنهنجا پاڇولا ڏسون. دڪا هن کي خوش ڪرڻ جي خيال کان چيو، هل ته هلون. جڏهن ٻئي چٽيون ڪوه وٽ آيون ۽ دڪا هيٺ نٿي ليو پاتو. ته دلن چا ڪيو، جو دڪا کي وٺي زور سان ڌڪو ڏنائين. دڪا ويڇاري وڃي ڪوه ۾ ڪري. اهو ڏسي دلن خوش ٿي. پاڻ جلدي موٽي دڪا جهڙا ڪپڙا پاڻي ماءُ سان صلاح ڪري دڪا جي ٻار کي ڇيائين. پٽ هل ته گهر هلون. ٻار ڏٺو ته هيءُ منهنجي ماءُ ڪانه آهي. سو هن چيو، ته آءُ توهان ڪونه هئندس. تون منهنجي ماءُ نه آهين. امان کي منهن تي چٽا ڪونهن. دلن ورائيو ته تنهنجي نانيءَ منهنجي لاءِ پٽاڻا پئي ٿريا، سو مون کي منهن تي تيل جا چنڊا اچي لڳا آهن. بيوقوف تون ائين ٿو سمجهين. ته آءُ تنهنجي ماءُ نه آهيان. ٻار کي اعتبار اچي ويو ۽ هو دلن سان گڏ واپس شهر ويو. جڏهن دلن ڏوليءَ ۾ ويئي. ته ڏولي ڪٽندڙن کي ڪجهه وڌيڪ ٻار محسوس ٿيو. هنن هڪ ٻئي کي چيو، ته ڏسو ته سڳي ٻار ۽ ماءُ اڳي کان ڳرا ٿي ويا آهن. دلن اهو ٻڌي چيو ته چوندا آهن ته چانورن کائڻ کان پوءِ پيٽ وڌي پوندو آهي ۽ پٽاڻا کائڻ سان ٻار وڌي ويندو آهي. سو مون چانور ۽ پٽاڻا کائڻ ۾ جڏهن هوءَ گهر پهتي. ته رات هئي. پر

پوء به دڪا جي مڙس کي ڪجهه شڪ پيو. ٻئي ڏينهن تي هن ڏٺو. ته هيءَ منهنجي سڄي پڄي زال
ڪڍندي، پر دلن آهي. هن سمجهيو. ته مون سان دغا نه وڌي ٿي آهي. پر خوف سببان ڪٿي ماڻ
ڪيائين. ته ڪٿي سندس اصلي زال دڪا کي نقصان نه پهچي. پوءِ هو لڪل نموني زال جي ڳولا ڪندو
رهيو. هڪڙي ڏينهن هسيوسائي جيئن جهنگ مان پئي لنگهيو. ته سندس ڪن ۾ آواز آيو. ڪو! ڪو!
ڪو! ڪو!

سهڻيءَ زال بدران چئن واري چوڪري مليس.

ڪو! ڪو! ڪو!

هن ڏٺو. ته هڪڙو ننڍو پکي اهو چئي رهيو هو. هن کي شڪ پيو. ته ڪٿي اهو پکي سندس زال
جو روح نه هجي! پکيءَ ڏي نمائون اڪيون کڻي هن چيو. ته اي پکي، جي تون منهنجي پياري زال دڪا
جو روح آهين. ته پوءِ منهنجي ڪلهن تي اچي ويهه. ائين چوڻ شرط پکي اڏامي اچي سندس ڪلهي تي
ويسو. هن پکيءَ کي آڻي پنهنجي ڪٽ جي سيرانديءَ وٽ هڪڙي پڇري ۾ وهاريو. هڪڙي پيري دلن
پنهنجي منهن وٺي مٽي ڳوهي. ته هن جي ڪن ۾ پکيءَ جو آواز آيو. جو پڇري ۾ چئي رهيو هو:

ڪو! ڪو! ڪو! ڪو! ڪو! ڪو! ڪو!

پيڻ جي خوني! ڪو! ڪو! ڪو!

هوءَ هڪدم ڪاوڙ مان اٿي ۽ چاقو کڻي پڇرو کوليائين ۽ امالڪ پکيءَ کي ڪهي ڇڏيائين. شام
جو مڙس اچي ڏسي. ته پکي لهي ٿي ڪونه. هن جي پڇڻ تي دلن ٻڌايس. ته مون پکيءَ کي ماري ڇڏيو
آهي. اها ڳالهه ٻڌي. مڙس وسامي خاڪ ٿي ويو. حيرت ۾ چيائين. ته تو هن جيتا مڙي کي ماريو ڇو؟
”سندس گوشت ڪاڻ لاءِ.“ ائين چئي رڌڻي مان پکيءَ جو پڪل گوشت کڻي آئي. ٿورو ذرو ڪاڻڻ
سان هن کي پيٽ ۾ اچي سوڙ پيو. دلن گوشت کڻي ڦٽو ڪيو. سوڙ وڌڻ لڳس. جتي دلن گوشت ڦٽو
ڪيو. اتي هڪڙو وڻ ڦٽو جنهن جي هيٺان گهاٽي چانو ٿي بيٺي. پاڙي جا ماڻهو ان وڻ جي هيٺان اچي
ريهندا هئا. هڪڙي ڏينهن جيئن مڙسهنس ان وڻ جي هيٺان چانو ۾ ويٺو هو. ته مٿان وڻ مان هڪڙو
ميو ڪريو. هن کڻي کاڌو. ته ڏاڍو مزدار لڳس. دلن به ريس تي وڻ هيٺان وڃي ويٺي. ميو ته ڪونه
ڪريو. پر اوچتو هڪڙي ٿاري نمي. دلن کي وارن کان جهلي. چڪي زمين کان مٿي ڪيو. هوءَ رڳيون
هڪري مڙس کي مدد لاءِ سڏ ڪرڻ لڳي. هسيوسائي رڳيون ٻڌي ٻاهر نڪتو ۽ تاريون پري ڪري دلن جا
وار ڇڏيائين. دلن ڦهڪو ڪري وڃي پٽ تي ڪري ۽ سندس سڄو بت سوڙ ڪرڻ لڳو. هن هڪدم اٿي
ڪهاڙي کڻي وڻ جون سموريون تاريون ڪڍي ڇڏيون. پاڙي جا ماڻهو اها خبر ٻڌي ڪپيل وڻ ڏسڻ آيا.
انهن ۾ هڪڙي پوڙهي ماڻي به هئي. تنهن هسيوسائيءَ کان هڪڙي ٿاري گهري ورتي. پوءِ هن اها ٿاري
کڻي وڃي پنهنجي ست ڪٽڻ واري چرخي ۾ هنيائين. ان مان ڇا ٿيو. جو جيڪو ڪم هوءَ سڄي ڏينهن
۾ ڪندي هئي. سو هاڻي ڪلاڪن ۾ پورو ٿي پئي ويو ۽ هن جي آڏاڻي مان ڪپڙو به خودبخود اچڻ
لڳو. هن حيرت ۾ پنهنجي پاڙي وارن کان پڇيو. ته ائين ڪپڙو اچي سگهي ٿو؟ پر ڪنهن به ان جي
هاڪار نه ڪئي. نيٺ هن ڇا ڪيو. جو ٻئي ڏينهن لڪي ويٺي. ڇا ڏسي ته ان ڪاٺيءَ مان هڪڙي

موجاري چوڪري نڪتي ۽ وڃي ڪيڙو اٿڻ ويٺي. هوءَ پوڙهي مائي ته حيران ٿي ويئي ۽ هڪدم ڪمري ۾ وڃي چوڪريءَ کي ٻانهن کان هٽايائين ۽ چوڻ لڳي. ته تون ته هڪا عجيب چوڪري آهين! تنهنجو نالو ڇا آهي؟ چوڪري گهڻا ٿي وس ڪيا، ته پڇي نڪري، پر پوڙهي مائيءَ هن کي زور سان جهليو بيٺي هئي. پوڙهي امان! هن چوڪريءَ آخرڪار چيو. آءُ اها چوڪري آهيان. جنهن کي نه ماءُ نه گهر!

ته پوءِ ٻيڙي اڃ کان تون منهنجي ڌيءَ آهين. پوڙهيءَ کيس جواب ڏنو. انهيءَ کان پوءِ اها چوڪري پوڙهي مائيءَ جي گهر رهندي هئي ۽ گهر جو سڄو ڪم ڪار پاڻ ڪندي هئي. پوڙهي مائي آرام ۾ هئي. هڪ دفعي چوڪري پوڙهيءَ کي ٻڌايو ته آءُ اڃ کان گهڻو اڳي خون ڪشي وئي هيس. هاڻي آءُ هڪ روح آهيان. نڪي جسم الڙ نڪي ماس. تون بازار وڃ ۽ تازيون ڇاپيون وٺي اچ. انهن کي اُٻار. جڏهن اُٻاريل ڇاپين جو پاڻي پيئنديس. تڏهن آءُ موتي انساني صورت ۾ ايندس. پوڙهي هڪدم ائين ڪيو. جيئن چوڪريءَ کيس ٻڌايو. چوڪري هاڻي نهايت سهڻي ٿي پيشي.

هڪڙي ڏينهن چوڪريءَ چيو. اما، اڃا موسم ڏاڍي سٺي آهي. منهنجي مرضي آهي ته تون هڪڙي مهان کي دعوت ڏي.

”ڪنهن کي دعوت ڏيان؟“ پوڙهيءَ پڇيو. ”هسيوسائي پنهنجي گهر ۾ وارو چڱو مڙس.“ چوڪريءَ ورندي ڏني.

”ٻيڙي اهو امير ماڻهو سو اسان غريبن وٽ ڪيئن ايندو؟“ پوڙهي ويچاريندي چيو.

”ان جو تون خيال نه ڪر رڳو وڃي چئينس. ته منهنجي ڌيءَ توکي دعوت ڏني آهي ۽ اهو به چئينس ته پٽ کي پاڻ سان گڏ وٺيو اچي.“ چوڪريءَ چيو.



پوڙهي مائيءَ ڏٺو ته چوڪري پنهنجيءَ هوڏ تان ڪانه لهندي. سو اوڏيءَ مهل هسيوسائيءَ جي گهر ڏانهن رواني ٿي. هسيوسائي پوڙهيءَ جي دعوت قبول ڪئي ۽ پنهنجي پٽ کي سان وٺي پوڙهيءَ سان گڏجي هليو آيو. گهر پهچڻ شرط پوڙهي چوڪريءَ جي چوڻ موجب کاڌو تيار ڪرڻ لڳي. هوءَ چوڪريءَ گهر جي دريءَ جي اوڻ ۾ لڪي ٻار کي ڏسڻ لڳي ۽ پاڻ ٻاهر ڪانه نڪتي. پوڙهي ماءُ، ٻار کي ڪڪڙ جي تنگ کائڻ لاءِ ڏني. جيڪا ٻار نهايت مزي سان کائڻ لڳو. اوجھو هڪڙي وڏي ڪاري ٻلي آئي ۽ ٻار کان ڪڪڙ جي تنگ ٽري ان دريءَ ڏانهن وٺي پڳي. جتي چوڪري لڪي بيٺي نهاريو. ٻار به ٻليءَ جي پويان پڳو. جڏهن دريءَ وٽ پهتو. ته سندس نظر وڃي چوڪريءَ تي پيشي. هن جي وات مان ٻي اختيار ڏانهن نڪتي. منهنجي امان!

هسيوسائي آواز ٻڌي دويءَ ڏانهن ڀڳو ۽ چوڪريءَ کي ڏسي حوشي ۽ حيرت ۾ وائرڻ لڳي بيھي رھيو. هن جي اڳيان دڪا بيٺي هئي، جنهن جي هنج ۾ سندس پٽ هو. دڪا جي ڳلن تان ڳوڙها وهي رهيا هئا ۽ ٻار کلي رهيو هو. هسيوسائي بي اختيار ”منهنجي دڪا“ چئي وئي ڊوڙيو ۽ هن سان چڙهي ويو. هوءَ ٻئي ڏينهن وري پوڙهي مائيءَ جي گهر آيو ۽ پنهنجي اصلي زال کي وڏي شان مان سان پنهنجي گهر وٺي آيو. جڏهن دلن دڪا کي ڏٺو، ته هوءَ ڏاڍي ڊني. پر بي حياتي ڪري چيائين، ته ادي تنهنجو پير ترڪي پيو هو، سو تون ڪوهه ۾ ڪري پيشي هئين. اسان سمجهيو ته تون ٻڌي وئينءَ. لاچار مون تنهنجي ٻار جي پالڻ لاءِ هيءَ سانگ ڪيو. دڪا ڪجهه نه ڪڍيو. دلن ڏاڍي لهجي ٿي. پر پوءِ به بي حياتي ڪري اتي ٽڪي پيشي هڪڙي ڏينهن هن دڪا کان پڇيو. تنهنجي چمڙي ايتري اڇي ڇو آهي؟

دڪا ورائي ڏيس، ته منهنجي ماءُ مون کي ننڍپڻ ۾ اُڪريءَ ۾ وجهي مھريءَ سان کڻيو هو. تنهن هڪري آءُ ايتري اڇي ٿي آهيان.

سيج؟ دلن بي اعتباريءَ مان پڇيو.

تون پاڻ ڏس. ته جڏهن سارين کي اُڪريءَ ۾ وجهي کڻبو آهي، ته اڃا جانور نڪرندا آهن. پوءِ پٺا ماڻهو چون اچو ٿيندو؟ دڪا مثال ڏيئي سمجھائين.

”ته چڱو، سڀاڻي آءُ به ٿي امان وٽ وڃان. پنهنجي چمڙي اڇي ڪرايان.“ دلن جواب ڏنو.

پوءِ صبح سان ماءُ وٽ ويئي ۽ ماءُ کي وڃي سڄي ڳالهه ٻڌايائين. پوءِ ماءُ کي چيائين، امان خبر آئيئي. دڪا جي چمڙي اڇي ڇو آهي؟ انهيءَ ڪري جو هن جي ماءُ کيس ننڍپڻ ۾ اُڪريءَ ۾ وجهي مھريءَ سان کڻيو هو. سو هاڻي تون به مون سان ائين ڪر. ته آءُ به اڇي ٿيان.

ائين چئي هن هڪدم کڻي موٽي اُڪريءَ ۾ وڌو.

ماڻس چيس، ته بيوقوف چوڪري ڪير ائين به اچو ٿيو آهي؟ اهو ٻڌي دلن ڇا ڪيو، جو مھري کڻي املڪ پنهنجي مٿي ۾ هنيائين. ڌڪ لڳڻ سان اتي ئي چڻجي مري ويئي. ماڻس کي دلن جي موت تي ڏاڍو افسوس ٿيو ۽ هوءَ به انهيءَ غم ۾ پن تان ڏينهن ۾ مري ويئي. هنن ٻنهي ماءُ ڏيڻن جا روح پکي بنجي ويا، جن کي اڄ به ”چيو چيائو“ جي نالي سان سڏيندا آهن. هو ڏينهن رات اهو ڳائيندا وٽندا آهن، ته جيڪو ٻئي لاءِ ڪڏ ڪوٽيندو آهي، سو پاڻ ئي ان ۾ ڪرندو آهي.

ان ڏينهن کان پوءِ هسيوسائي ۽ دڪا حياتيءَ جا باقي ڏينهن نهايت مزي ۽ آرام سان گذارڻ لڳا.



شهرزادي

ڪنهن ملڪ ۾ هڪ بادشاهه هوندو هو. جنهن کي هڪ پٽ هو. هڪ ڏينهن بادشاهه پنهنجي شهرزادي کي پاڻ وٽ گهرايو ۽ چيائينس، ته ابا هاڻي مان اچي پوڙهو ٿيو آهيان. اڳي پوءِ توکي حڪومت جي وڳ سڀالتي آهي. سو هاڻي تون پنهنجو عيش عشرت ڇڏ ۽ گهڻو ڦرڻ گهٽ ڪر. نه ته تون سڪي سو ماڻهو ٿيندين ۽ نه وري ڪو وڏو بادشاهه ٿي سگهندين. زماني جو تجربو سکڻ لاءِ تون بنا ٿمر سان ڪئن جي سفر تي وڃ ۽ پنهنجن پيرن تي بيٺو سڪ. سفر مان ماڻهو گهڻو سڪي ٿو شهرزادي چيو. ته بابا اوهان بلڪل سچ چئو ٿا. مان اڄ ئي اوهان جي حڪم جي پيروي ڪري سفر تي روانو ٿيان ٿو.

پئي ڏينهن شهرزادو ويس بدلائي سفر تي نڪتو. سفر لاءِ هن پاڻ سان ٿورڙو کاڌو کنيو. هو شهرزادو هو ڪڏهن به پيرين پيادو پنڌ نه ڪيو هئائين. سو هلندي هلندي ٿوري دير کان پوءِ سندس تنگيون ٽڪجي ٿي پيون. پر پوءِ به همت ڪري هلندو هليو. ڪجهه وقت سفر ڪرڻ کان پوءِ هڪ جهنگ ۾ اچي پهتو. جهنگ مان لنگهندي هن کي خيال آيو. ته غريب ماڻهو جيڪي پنهنجي پيٽ گذر لاءِ رورائو جهنگ ۾ ڪاٻون ڪرڻ يا ٻئي ڪم لاءِ ويندا آهن. تن کي ڪيتري به تڪليف ٿيندي هوندي! اتي شهرزادي کي به اچي بک لڳي. پر دل ۾ خيال ڪيائين، ته جيڪي ٿورو گهڻو کاڌو اٿم. سو جيڪڏهن هاڻي ڪاٺي ڪپائي ڇڏيس. ته اڳتي ڪيئن هلندس؟ سو هن ٿورڙو کاڌو ۽ وري اڳتي هليو. هلندي هلندي هن ڪنهن ماڻهو جي ڏانهن جو آواز ٻڌو. هو آواز جي رخ تي هلندو رهيو. تان هو اچي ڏسي، ته هڪڙي جهوپڙي آهي، جنهن جي اڳيان هڪ پوڙهي ماڻهي ويهي ٿي روئي. هن ماڻهي کان پڇيو. اما! تون ڇا جي لاءِ ٿي روئين؟ پوڙهيءَ جواب ڏنو. ته پٽ مان ٽن ڏينهن کان بکي آهيان. مون ڪجهه به نه کاڌو آهي. ۽ سڀ به اهڙو آهي. جو پسند ڪري ڪٿان ڪا شيءِ وٺي اچڻ جيتري طاقت به ڪانه اٿم ۽ نه وري ايتري سگهه اٿم. جو چار ڪاٺيون ڪري اچي باهه ٻاريان. شهرزادي کي پوڙهي ماڻهيءَ تي ڏاڍي ڪهل آئي. سو سمورو بيچيل کاڌو کيس کائڻ لاءِ ڏنائين ۽ پاڻ ويو. سو جهنگ مان سندس لاءِ ڪاٺيون وڌي آيو ۽ پوڙهيءَ کي باهه ٻاري ڏنائين ۽ چيائين ته هي ٻيون ڪاٺيون مان هتي ڏير ڪري رکڻ ٿو. تون ضرورت وقت اهي ٻاري پنهنجو سڀ لاهجان. پوڙهيءَ سندس گهڻا شڪرانا مڃيا ۽ چيائينس. ته پٽ تون پيرين پيادو اهڙي جهنگ ۾ ڪيڏانهن ٿو وڃين؟ شهرزادي کيس ڪوڙو سچو بهانو ٻڌايو ۽ پاڻ وري سفر لاءِ تيار ٿيو. تڏهن ان پوڙهيءَ چيس. ته پٽ تو مون تي مهرباني ڪئي آهي. مان تو لاءِ ٻيو ته ڪجهه ڪري نٿي سگهان. پر هاڻ هن جهوپڙيءَ جي پٺيان هڪ گهوڙو ٻڌو بيٺو آئيئي. سو تون چوڙي ان تي سوار ٿي ته توکي جهنگ مان ٻار لنگهي هن ۾ تڪليف ڪانه ٿيندي. شهرزادي پوڙهيءَ جي ڳالهه مڃڻ کان اول ته انڪار ڪيو. پر آخرڪار سندس زور ڀرڻ تي ڳالهه قبول ڪيائين. هو گهوڙي تي سوار ٿي روانو ٿيو. هلندي هلندي هن کي رات پئجي وئي. هن گهوڙو وڻ سان ٻڌو ۽ پاڻ ان جي هيٺان سمهي رهيو. پئي ڏينهن هو وري سفر تي روانو

سو سڀ هو جهڙو ڏيکڻو مار ٿيو. ڏسي ته سامهون هڪ ميدان آهي جنهن ۾ هڪ ڀيرو هڪ سڀ هو ۽ رڳو دروازو هڪ ٻوڙ هو شخص ٻيو هر نگاهي شهزادو گهڙو. هڪڙي ڀيري شخص ۽ ٻيو ٻيو پڇيائينس ته هن مناري ۾ ڪهڙي ڳالهه آهي؟

ٻوڙهي شخص چيس، ته ابا هن مناري ۾ هڪ شهزادي آهي، جنهن کي سندس ظالم چاچي هڪ قيد ڪيو آهي. گهڻن ئي مهينن هن شهزاديءَ کي ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪئي آهي، پر ڪوبه نتيجا نٿا ڏئي سگهيو آهي ۽ جيڪو ماڻهو ناڪامياب ٿيندو آهي، ان کي به شهزاديءَ جو ظالم چاچو قيد ۾ وجهندو آهي هن ظالم شخص شهزاديءَ کي ڏي ڏک ڏنا آهن، ڏکڻ ۽ بکن ۾ کيس بي حال ڪري ڇڏيو اٿائين هڪ ڪوٽر ۾ ڪيترن ئي ڏينهن جو مانيءَ جو ٽڪر جهنب ۽ چنبن ۾ کڻي وڃي شهزاديءَ کي ڏيندو آهي، جو کڻي ويچاري پئي وقت کيس ڪنهن به بني بشر کي اتي وڃڻ جي طاقت ڪانهي. شهزادو اها ڳالهه ٻڌي مناري وٽ آيو، ڏسي ته هڪ پري جهڙي چوڪري مناري جي چوٽيءَ تي هڪ ڪمري ۾ به ويٺي آهي، مناري جي دروازي تي مٿن جو هڪ لوهي تالو لڳو پيو آهي. شهزادي دل ۾ پوءِ کيس ته ڪيئن به ڪري مان هن شهزاديءَ کي قيد مان ڇڏيندس، پر هو ڏاڍو دلگير ٿيو، ته مان اتي، مناري جي چوٽيءَ تي ڪيئن پهچان؟

آخرڪار هن کي ڪاٺي راهه نه سڃڻي، سو هو اچي پریشان ٿيو ۽ ڪنڌ هيٺ ڪري وڃي وڻ هيٺان ويٺو تي کيس هڪ ماڻهو جو آواز ٻڌڻ ۾ آيو، هيڏي هوڏي ڏٺائين، ته ماڻهو ته ڪوبه ڪونهي، پر وري به ماڻهو جو آواز ٻڌائين، ڏسي ته سندس گهڙو کيس چئي رهيو آهي، ته شهزادو، اداس نه ٿي، مان توکي مناري جي چوٽيءَ تي پهچايان ٿو، مان حادوءَ جو گهڙو آهيان، ائين چئي گهڙي پنهنجو ٻچ ڏيکيو ڪيو، ته وڃي مناري جي چوٽيءَ سان لڳو، شهزادو قدرت جي هيءَ مهرباني ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. هو گهڙي تي سوار ٿيو ۽ پوءِ سٺو وڃي مناري جي چوٽيءَ تي پهتو، قيد ٿيل شهزادي کي ڪلهن تي ويهاري هو وري هيٺ لٿو ۽ گهڙي تي سوار ٿي پنهنجي وطن روانو ٿيو. جڏهن هو شهزاديءَ جي شهر وٽ اچي پهتا، ته گهڙي شهزادي کي چيو، ته گهڙي ڪن مون کي مهلت ڏي، شهزادو ۽ شهزادي گهڙي تان لٿا، ته گهڙو غائب ٿي ويو، اڪ چنپ ۾ گهڙو وري اچي حاضر ٿيو، مٿس پشمن جون ڳوٺريون رکيل هيون جي لاهي، گهڙو شهزادي ۽ شهزاديءَ کان موڪلائي وري پوئتي آڏائو. شهزادو شهزاديءَ کي ساڻ وٺي خزانو ساڻ کڻي خدا



جانڪر يا ڪندو پنهنجي شهر ۾ گهڙو ۽ پنهنجي پيءُ کي وڃي مليو. بادشاهه شهزادي جي سفر جو قصو ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو. ڪجهه وقت کان پوءِ، شهزادي ۽ شهزاديءَ شادي ڪئي. ستت بادشاهه سلامت خدا جي عيادت ۾ وڃي مشغول ٿيو ۽ بادشاهي شهزادي جي حوالي ڪيائين. شهزادو نهايت انصاف ۽ رحمدليءَ سان حڪومت هلائڻ لڳو، جنهن ڪري رعيت مڃهائينس راضي رهي ۽ هر غريب غريو کيس دعائون ڏيندو رهيو.

شاعر جي سزا

اسٽڊ جي تاريخ جو هڪ يادگار واقعو

ه. ۱۱۱۹ هجري جو واقعو اهو، ان وقت سنڌ جي حڪمران مرزا عالم بيگ، وفات ڪئي هئي، ان جي بعد، سر سندس نوجوان پٽ مرزا غازي بيگ سنڌ جي حڪومت جون اڳواڻيون ڪيون، بادشاهي سلسلي ۾ سنڌ جي حڪمران، ڪنهن مدد کان دهلي سلطنت جا ڏن پيو، رهندا ٿيا، اها ۽ ڪجهه ڏينهن بعد، جي گاديءَ تي ڪو نئون حڪمران ويهندو هو، شروع ۾ ان کي دهلي دربار ۾ ڏهرايه سنڌ، هو، چئي هن کي خلعت ۽ ٻين انعامن اڪرامن سان نوازي، وفادار رهڻ جو اعلان ڪيو، ڪجهه موندو، سنڌ، هو، هيءَ رمانو محل شهباشاهه اڪبر جو دور هو، دستور موجب غازي بيگ کي دربار ۾ حاضر ٿيڻ جو حڪم روانو ڪيو ويو، غازي بيگ جا ٻهجي ٿي ٻهجي ٻنهن کان اڳ سنڌ جي اميرن هٿ ڏيئي حڪمران جي سڏي، حيدر ۽ مانجهر ڪري، جو غلط اندازو لڳائي، سنڌ ۾ هر هن وقت فساد شروع ڪري ڏن، فسادن کي جوڳيون سزائون ڏيڻ ۽ ملڪ ۾ امن، سان بحال رکڻ ڪري، غازي بيگ کي محل دربار ۾ پهچڻ لاءِ، ڪافي دير ٿي وئي.

۱۱۱۹ هجري ۾ مرزا غازي بيگ اڪري پهتو، انهن بادشاهه هن نوجوان حڪمران کان نهايت خوش ٿيو ۽ کيس خلعت سان گڏوگڏ هڪ تلوار پڻ عنايت ڪيائين، ٿورن ئي ڏينهن گذرڻ کان پوءِ اڪبر وفات ڪري ويو ۽ ڪاٺس پوءِ سندس پٽ جهانگير تخت نشين ٿيو، جهانگير به پنهنجي پيءُ وانگر غازي بيگ تي گهڻو مهربان هو ۽ پاڻ سان گڏ کيس لاهور وٺي آيو، جي ملتان ڀرڻي جا ڪيترا ڳوٺ غازي بيگ کي جاگير طور ڏنائين.

ان دور ۾ ڪابل ۽ قندار جا صوبو مغل سلطنت ۾ شامل هئا، پر ڪڏهن ايران جي ڪن اميرن ۽ نوابن کي شهنشاهه اڪبر جي موت جي خبر پئجي، تڏهن هن پنهنجي بادشاهه شاه عباس جي مشوري سان قندار تي حملو ڪيو ۽ شهر جي ٻاهران گهيرو ڪري ويهي رهيا، قندار ۾ ان وقت مغل حڪومت جي پاران شاهه بيگ گورنر هو، شاهه بيگ پهرين ته مقابلو ڪيو، پر پوءِ ٿوري فوج هٿڻ سببان لاچار ٿي قلعي ۾ بند ٿي ويهي رهيو ۽ جهانگير کي مدد لاءِ لکيائين، جهانگير هن مهم کي منهن ڏيڻ لاءِ مرزا غازي بيگ جي اڳواڻيءَ ۾ هڪ شاهي فوج قندار ڏانهن رواني ڪئي.

غازي بيگ اڃا قندار جي ويجهو پهتو ۽ ايراني فوجن کي ڪڙڪ پيئي، ته هو بنا ڪنهن مقابلي جي جتان آيو هيون، اوڏانهن ڀڄي روانيون ٿيون.

غازي بيگ قندار ۾ نشين سر اس امان جي فضا قائم ڪري لاهور موٽي آيو، جهانگير غازي بيگ جي فتحيابيءَ کان گهڻو متاثر ٿيو ۽ سنڌ جو صوبو، ملتان جا ڪي ڀرڻا ۽ قندار جو صوبو سندس حوالي ڪيائين، غازي بيگ ان وقت سنڌ جي بدراڻ قندار ۾ رهي مٿين ٽنهي ڀرڻن جي نگراني ڪندو رهيو.

مرزا غازي بيگ بهديت هوشيار هو ۽ سندس ملڪي انتظام هلائڻ جون بهترين صلاحيتون موجود
هيون هن قنڌار ۾ رهڻ کان پوءِ اتان جي اديبن، شاعرن ۽ دانشورن کي پنهنجي دربار ۾ گهرائي، ذ
انعام پگهارون ۽ جاگيرون ڏيئي نوازن شروع ڪيو. غازي بيگ جي علم پروري ۽ سخن شناسي جي
هاڪ سڀي. ڪيڏان ڪيڏان جا شاعر ۽ اديب دربار ۾ حاضر ٿي. پنهنجو فن ڏيکاري داد حاصل ڪرڻ لڳ
غازي بيگ جي علم نواريءَ جي هيءَ ساڪ جڏهن هندستان پهتي، تڏهن هڪ پٽ شاعر، جو
پنهنجي غربت ۽ مفلسيءَ سببان نهايت پريشان هو. تنهن کي پنهنجي قسمت آزمائيءَ جو اچي حيل ٿيو.
هو بيابان لتاڙيندو، جهنگ ۽ جبل جهاڳيندو نيٺ هڪ ڏينهن اچي قنڌار جي شهر ۾ پهتو. پٽ شاعر
کي پنهنجي فن تي وڏو ساز هو. هن چاهيو ٿي. ته مون کي فقط هڪ دفعو بادشاهه جي حضور ۾
شرفيابيءَ جو موقعو ملي. هن ڏاڍا وس ڪيا ۽ جيلا هلايا، پر بادشاهه جي دربارين ۽ ملازمن بادشاهه
جي حضور ۾ پهچڻ نه وڌي ڳالهه. پر مورگو محل جي ويجهو ٻه اچڻ ڪيس ڏنس پٽ اڳتي سڪين هو.
واٽ جي ڊگهي سفر ۽ پرديس جي ڪري هٿ ۾ جيڪي آلهه ٿلهه هوس، سو کائي کپائي ڇڏيو هئائين ۽
قنڌار ۾ ٿوري وقت کان پوءِ سندس حالت اچي فاقن ڪڍڻ تي پهتي.

بي وس ۽ محسوريءَ جي حالت ۾ هن هندستان موٽي وڃڻ جو ارادو ڪيو ۽ موٽڻ وقت غازي
بيگ جي خلاف هندي زبان ۾ هجڻ طور کي شعر پڻ چيا

آخر هڪ ڏينهن قنڌار ڏانهن حسرت ڀريل نگاهن سان بهاري. پنهنجي مظلوميت تي ڳوڙها ڳاڙي
شهر کان ٻاهر نڪتو. ٻه چار ميل پنڌ ڪرڻ کان پوءِ حسن اندالي اوليءَ جي درگاهه تي اچي پهتو. درگاهه
۾ گهڙندي اتي هن کي پنهنجا ڪي هر وطني جهڙا ڏسڻ ۾ آيا. هن بي وس ۽ پرديس ۾،
پٽ جي دل ۾ هڪ اهڙي نامعلوم ڪشش پيدا ٿي. جو هن بنا ڪنهن سوج وڃار جي وڌي وڃي هنن کي
ڳڻي لڳايو. ڏورانهين ديس ۾ هر وطنين سان ملندي خوشيءَ وچان پٽ جي دل جا ڇاڪ ڪلي پيا. هن
سڄي ماحرا ساڻن بيان ڪئي ۽ غازي بيگ جي خلاف هندي زبان ۾ جيڪي شعر چيا هئا، سي به کين
پڙهي ٻڌايائين. هو دل جي بهار ڪيڏان لاءِ اهي شعر تمام وڏي آواز سان پڙهي رهيو هو. وڏي مهل
درگاهه ۾ مرزا غازي بيگ جو هڪ ملازم شهزادي خان اتي موجود هو. پڇا ڪندي جڏهن کيس معلوم
ٿيو، ته هن ماڻهوءَ مرزا غازي بيگ جي شان ۾ گستاخيءَ جهڙا شعر چيا آهن، تڏهن هڪدم پنهنجن
ماتهن کي حڪم ڏنائين. ته هن ماڻهوءَ کي لسڻ سان ماريو. حڪم ملندي غريب شاعر تي لسڻ جي وارو
وار ٿي وڃي شاعر بيهوش ٿي ويو ۽ جڏهن هوش ۾ آيو، تڏهن هن فيصلو ڪيو. ته هن ٿيل ظلم جي
داد رسيءَ لاءِ مرزا جي حضور ۾ پهچڻ گهرجي. اهو فيصلو ڪري هو موٽي قنڌار ۾ آيو. پڇا ڪندي هن
کي معلوم ٿيو، ته سپاڻي صبح جو سوير مرزا غازي بيگ فلاڻي رستي تان شڪار تي روانو ٿيندو

بئي ڏينهن صبح جو سوير پٽ انهيءَ ڏس ڏنل رستي تي ڪنهن جهنگ ۾ وڃي لڪي ويهي رهيو.
جڏهن غازي بيگ جي سواري سندس ويجهو آئي، تڏهن هن جهنگ مان نڪري وسي هاءِ گهوڙا ڪشي:
”بادشاهه سلامت منهنجو داد ٿئي! ۱۱ غريب شاعر ناحق ماريو ويو آهيان.“

شهزادي خان به بادشاهه جي اهلڪارن سان شامل هو. ان تي نظر پوندي پٽ ڏوڙي وڃي ان جي

گهوڙي جي واڳ کان ورتو.

”حضور، مون سان هن ظفر هڪيو آهي، منهنجو داد ٿئي!“

غازي بيگ شهبازي خان کي هٿ جو اشارو ڏنو. شهبازي هڪدم گهوڙي تان لهي مرزا جي اکيان ڪٽڻ نمائي. ٻانهون ٻڏي چوڻ لڳو:

عاليجاهه، هن ڪمڻي شاعر حضور جي شان ۾ گستاخيءَ جهڙا شعر ٿي پڙهيا. مون کي باهه وٺي وڃي، مون هن کي جوڳي سزا ڏني آهي.

اهلڪارن ۾ خاموشي ڄاڻججي وڃي ۽ سڀ انهيءَ ڳالهه لاءِ منتظر هئا، ته عاليجاهه ڪهڙو حڪم ڏيڻ فرمائي.

بادشاهه جو چهرو غضب ناک پنهنجي ويو ۽ اکين ۾ خون اچي ويو. هڪل ڪيائين، ته شهبازي، تو جڏهن هن جي واتان اسان جي ڳالهه ٻڌي هئي، تڏهن ڇو نٿي هن جي زبان تارونءَ کان وڌائي ڇڏيئي.

هن جواب ٻڌندي اهلڪارن تي خوف طاري ٿي ويو ۽ غريب شاعر جو سڄو جسر بيد جيان ڪٽڻ لڳو. ڳچ منتن جي ماٺ بعد بادشاهه پنهنجي هڪ ملازم کي اگر جو اشارو ڏنو.

”هن بدبخت کي سپاڻي صبح جو قتل گاهه تي آندو وڃي، ته جيئن سندس زبان تارونءَ کان وڌائي وڃي.“
حڪم ٻڌندي، ماڻهن جي جسر مان سياندا نڪري ويا ۽ کين ائين ئي محسوس ٿيو، ته سپاڻي شاعر جي نه، پر اسان جي زبان تارونءَ کان وڌي ويندي.

غريب پٽ جا هوش و حواس خطا ٿي ويا. موت اکئين ڏسجي رهيو هو. هن پنهنجو پاڻ تي هزار لعنتون وڌيون. بادشاهه ۽ رحم جي اميدا هيءَ به ڪا ٿيڻ جوڳي ڳالهه هئي. هن پنهنجي عقل ۽ انهيءَ فيصلي تي پاڻ مٿان هزارها ملامتون ڪيون. هو هاڻ انهيءَ گهوڙيءَ جي انتظار ۾ هو، جنهن مهل کيس پنهنجي شاعراڻي فن جو اڄورو ملڻ وارو هو. هن جون ساري رات اکيون آسمان ۾ هيون. هن ائين ئي چاهيو، ته شل قيامت تائين سچ ٿي نه اُپري ۽ ڪائنات ۾ سدائين اوندھ ٿي اوندھ هجي، ته جيئن ڪنهن حساس دل کي متاثر ٿيڻ جو موقعو ٿي نه ملي. اوچتو صبح جي ٻانگ جو آواز هن جي ڪنن تي پيو ۽ هو بيهوش ٿي ويو.

صبح جو پوري تائين تي قتل گاهه جي چوڌاري هٿسار ماڻهن جا گڏ ٿي ويا. جلاد بد نصيب شاعر جي انتظار ۾ هو. وقت پريو ويو، پريو ويو، باقي ٻه منٽ مس هئا، ته هن بد نصيب شاعر کي ٻه چوڌار گهليندا وڃ ميدان تي وٺي آيا. هن جا پساھ هيٺسڙ پورا ٿيڻ تي هئا. مجموعي مان ڪيترن ڏانهنس نهاريندي پنهنجون اکيون کڻي هڻيون. ڪن ماڻهن جي چهر تي چهر تي محسوس ٿيو، ته هاڻي هنن جي زبان مان سچيءَ عمر تائين هڪ اکر به نه اُڪلي سگهندو.

مجموعي تي وڏي هيبت طاري هئي ۽ سڀئي انهيءَ فيصلي جي انتظار ۾ هئا. اوچتو پريان هڪ هائي جهولندو آيو. ماڻهن جو خيال هو، ته شايد شاعر کي هائيءَ جي پيرن هيٺان ڇپيل لکي مارايو ويندو. هائي ويجهو پوندو ويو...

عين موقعي تي شهبازي خان هڪ قيمتي خلعت ۽ ريمن جي ڳولريءَ سميت شاعر ڏانهن وڌيو.

هڪدم کيس اها خلعت پهراڻي اڃا ڳولڻي هٿ ۾ مٿس ڏنائينس، ته هاڻي جهولندو اچي ڀر ۾ پهتو.
 پيٺيان ٽپ ڏيئي هاڻيءَ تان لٽو ۽ شاعر کي هاڻيءَ تي چوهڻ جو اشارو ڏنو.
 مرزا غازي بيگ مجموعي جي ڀر ۾ هڪ محل جي دريءَ مان سڀ ڪجهه ڏسي رهيو هو. جڏهن
 شاعر هاڻيءَ تي چوهيو، ته اوڏيءَ مهل بادشاهه وڏي آوار اعلان ڪيو:
 شهبازي، شاعر جي زبان هن نموني وڏي ويندي آهي. پڪ ڄاڻ ته اڄ کان پوءِ هيءُ شاعر منهنجي
 حلال هڪ لفظ به ڪين ڪڍندو.



چار دوست

(الف)

هڪڙي ڪوٺي، هڪڙي ڪاٺو، هڪڙي ڪُميءَ ۽ هڪڙي هرڻيءَ پاڻ ۾ يارائي رکي. چارئي گڏ هڪڙي جهنگ ۾ رهندا هئا، جتي ماڻهو ايندا ئي ڪونه هئا. هڪڙي ڏينهن صبح جو هرڻي تڙڪي تي ويئي هئي، ته ڪتي جي پوڻڪ ٻڌائين، سمجهيائين ته اهو ڪتو پڪ ڪنهن شڪاريءَ جو آهي، سو وٺي پهچي، پر ڪتي جو آواز کيس جيئن پوءِ تيشن ويجهو ٻڌڻ ۾ پئي آيو. سو هيڪاري وٺي ئي تڪڙو ڊوڙي، تان جو گهر کان گهڻو پنڌ پري نڪري ويئي.

(ب)

جڏهن سج لٿو ته ڪوٺو، ڪُمي ۽ ڪانه رات جي ماني ڪاڻڻ لاءِ اچي گڏ ٿيا. ڏسن ته هرڻي آهي ئي ڪانه. پاڻرو، چوپلا، آج ادي هرڻي ڏسن ۾ ئي ڪانه ٿي اچي؟ ڪُئي هيڏانهن هوڏانهن نهارِي چيو. ڪُميءَ جي البت ڪاٺو سان پوندي ئي ڪانه هئي، سو منهن ۾ سوئي وجهي، چووه مان چيائين، مان جي ڪاٺو وانگر پڪي هجان ها، ته جهنگ جو چڪر هڻي اچي اوهان کي ٻڌايان ها، ته ادي هرڻي ڪٿي آهي؟ گهڙي رکي وري چيائين، ”پر ادي ڪاٺو ڪي ته ڪو خيال ئي ڪونهي!“

(ج)

ڪاٺو لامارو ڏئي اڏاڻو، اڏامندو ويو، اڏامندو ويو. تان جو سندس نظر وڃي هرڻيءَ تي پئجي. ويجهو وڃي ڏسي ته مارا هرڻي ته رسيءَ سان سوگهي ٻڏي پئجي آهي. هرڻيءَ کي دلداري ڏيئي، انهيءَ مهل ئي پوئتي وريو ۽ سگهو ئي اچي سنگتين سان حال ڪيائين. سڀني گڏجي صلاح ڪئي، ته هاڻي ڇا ڪجي؟

”ڪُميءَ کي گهر جي سنڀال لاءِ ڇڏي، پاڻ هلي ڪا هرڻيءَ جي واهر ڪريون.“ ڪاٺو چيو. ”جي ڪُميءَ کي به ساڻ وٺي هلنداسين، ته وڪ وڪ هلڻ ڪري دير ٿي ويندي، ۽ پوءِ هرڻيءَ جي ٻچڻ جو آسرو ڪونهي.“ ڪوٺيءَ کي ڪانه جي ڳالهه دل سان لڳي، سو ڪُميءَ کي ڇڏي ڪوٺو ۽ ڪانه روانا ٿيا.

(د)

”پر مون کي وري هت آرام ڪيئن ايندو، جو پيڻ هرڻي ويل ۾ ڦاسي پئجي آهي. مان به پوان ٿي پنڌ. هوريان ڏاڍيان، دير مدار سان نيٺ وڃي پهچنديس.“ اهو چئي ويڃاري ڪُمي به پنڌ پئجي. جڏهن ڪوٺو ۽ ڪانه هرڻيءَ وٽ پهتا، ته ڪوٺي گهڙيءَ پلڪ ۾ رسيءَ کي ڪُٽري ڇڏيو. پر هرڻي اڃا آزاد مس ٿي ته شڪاري اچي ويو، ”هرڻيءَ کي ڪنهن چوڙيو؟“ شڪاري عجب ۾ چيو سندس

آواز ٻڌي ڪوٺو هڪ ٻر ۾ لڪي ويو ۽ ڪانه وڃي وٺ تي ويٺو ۽ هرڻي وٺي پڳي. شڪاري به هرڻيءَ جي پويان ڊوڙيو. پر اڃا به ٽي وڪون مس اڳتي وڌيو. ته پري کان ڪُميءَ تي نظر پيس. اڙي واهه شڪاري خوشيءَ مان چيو، ”هرڻي ته هٿ اچڻ مشڪل آهي، منهنجو شڪار چٽو، باقي ڪٿي لاءِ ڪمي واهه جي خوراڪ ليندي! ائين چئي ويڃاريءَ ڪميءَ کي کڻي بگليءَ ۾ وڌائين. ڪانه وٺ تان وٺي سڄو لقاء ڏٺو. سو آڏري وڃي هرڻيءَ کي اها خبر ٻڌايائين. اهو حال ٻڌي، هرڻيءَ کي اٽڪل سجهي آئي. ڇا ڪيائين جو مڪر ڪري، منڊڪائيندي پوئتي موٽي. شڪاريءَ جي هرڻيءَ تي نظر پئي، سو ڏاڍو خوش ٿيو. سمجهيائين ته هرڻي ڪنهن طرح سان منڊي ٿي پئي آهي، سو اجهو وڃي ٿو جهليانس. شڪاري بگلي زمين تي ڦٽي ڪري، وٺي هرڻيءَ ڏي پڳو. اتي ڪُميءَ کي مليو وارو، سا ست ڏيئي بگليءَ مان ٻاهر نڪتي. سامهون ٻر مان ڪُئي ٻاهر نڪري اڳ جو اشارو ڪيس. ڪمي تڪڙي تڪڙي رڙهي، ڪُئي جي ٻر جي ڀرسان وڃي هڪڙي ٻوڙي ۾ لڪي. هوڏانهن هرڻيءَ کي جڏهن شڪاري وڃي ويجهو پيس، ته هرڻي وٺي چلانگ ڏنو ۽ پوءِ ته چال ڏيندي پري نڪري ويئي. شڪاري ٻچڙو ٿي پوئتي موٽيو. ڏسي ته بگليءَ ۾ ڪُمي آهي ٿي ڪانه. پوءِ ته ڪاوڙ ۾ پنهنجو نصيب پٽيندو، وات وٺي، گهر روانو ٿيو. هوڏانهن هي چارئي چٽا خوش ٿي گهر موٽيا ۽ اچي گڏجي رات جي ماني گڏجي کاڌائون، ان ڏينهن کان وٺي، ڪڏهن به ڪُميءَ ڪانه کي ميار ڪانه ڏني ۽ پوءِ ڪانه، ڪمي، ڪوٺو ۽ هرڻي خوش ٿي گڏ گذارڻ لڳا.

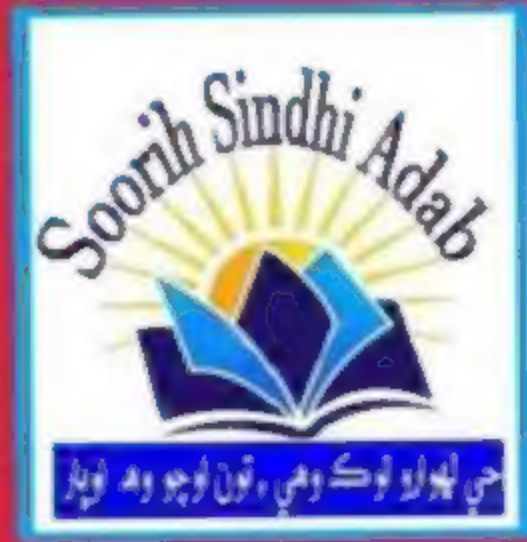




هڪڙي ڏينهن صبح جو هرڻي تڙڪي تي ويٺي هئي. ته ڪتي جي پوئڪ ٻڌائين.
سمجھيائين ته اهو ڪتو پڪ ڪنهن شڪاريءَ جو آهي. سو وٺي ڀڳي.



سوره سنڌي ادب



صاحب خان سوره ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488